

Kestävä kehitys hoitotyössä

Ekologisen kestävyuden näkökulma

LAB-ammattikorkeakoulu

Sairaanhoitaja (AMK), Hyvinvointi

2021

Julia Hänninen

Tekijä Hänninen, Julia	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK Sivumäärä 32	Valmistumisaika 2021
Työn nimi Kestävä kehitys hoitotyössä Ekologisen kestävyuden näkökulma		
Tutkinto Sairaanhoidaja (AMK)		
Toimeksiantajan nimi, titteli ja organisaatio LAB-ammattikorkeakoulu, Hyvinvointiyksikkö		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvata aikaisempiin julkaisuihin perustuen ekologisen kestävyuden toteutumista hoitotyössä. Opinnäytetyössä selvitettiin lisäksi tekijöitä, jotka edistävät ja estävät ekologisen kestävyuden toteutumista hoitotyössä. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa tietoa, jota LAB-ammattikorkeakoulu voi hyödyntää opiskelijoidensa ja opettajiensa tarpeisiin. Opinnäytetyön yhteistyökumppanina toimi LAB-ammattikorkeakoulu.</p> <p>Opinnäytetyö toteutettiin kuvailevana kirjallisuuskatsauksena. Opinnäytetyön aineistoksi valittiin 11 julkaisua. Aineisto koostui kuudesta vertaisarvioidusta tieteellisestä tutkimuksesta ja viidestä kansainvälisen ammattilehden asiantuntija-artikkelista. Aineisto analysoitiin induktiivisella sisällönanalyysillä.</p> <p>Opinnäytetyön tuloksissa todettiin, että on monia tapoja, miten ekologinen kestävyys toteutuu hoitotyössä. Useat tekijät edistävät ja estävät ekologista kestävyyttä hoitotyössä. Lisää tietoa tästä tärkeästä aiheesta tarvitaan, jotta ekologista kestävyyttä hoitotyössä pystytään kehittämään.</p>		
Asiasanat kestävä kehitys, ekologinen kestävyys, hoitotyö		

Author Hänninen, Julia	Type of Publication Thesis, UAS	Published 2021
	Number of Pages 32	
Title of Publication Sustainable Development in Nursing Perspective of Environmental Sustainability		
Name of Degree Bachelor of Health Care, Nursing		
Name, title and organization of the client LAB University of Applied Science, Faculty of Health Care and Social Services		
Abstract <p>The purpose of this thesis is to describe based on previous publications how environmental sustainability is put into practice in nursing. This thesis also examines which factors forward and preclude environmental sustainability in nursing. The aim of this thesis is to produce information that LAB University of Applied Science can use for the needs of its students and teachers. LAB University of Applied Science was a partner in this thesis.</p> <p>The method of this thesis is a descriptive literature review. A total of 11 publication were selected. The data consist of six peer reviewed scientific research articles and five articles by experts from international professional magazines. The data was analyzed using inductive content analysis.</p> <p>The results indicate that there are many ways how environmental sustainability is put into practice in nursing. Several factors forward and preclude environmental sustainability in nursing. More information of this important topic is needed so environmental sustainability in nursing can be developed.</p>		
Keywords Sustainable development, environmental sustainability, nursing		

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Kestävä kehitys ja hoitotyö	2
2.1	Kestävä kehitys.....	2
2.2	Kestävän kehityksen ulottuvuudet.....	4
2.3	Hoitotyö.....	6
2.4	Aikaisemmat tutkimukset.....	6
3	Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset.....	8
4	Opinnäytetyön toteutus	9
4.1	Kuvaileva kirjallisuuskatsaus menetelmänä.....	9
4.2	Aineiston keruu	9
4.3	Aineiston analyysi.....	12
5	Tulokset.....	14
5.1	Ekologisen kestävyuden toteutuminen hoitotyössä	14
5.2	Ekologisen kestävyuden toteutumista edistävät tekijät hoitotyössä	16
5.3	Ekologisen kestävyuden toteutumista estävät tekijät hoitotyössä	17
6	Pohdinta	19
6.1	Tulosten tarkastelu	19
6.2	Eettisyys ja luotettavuus.....	23
6.3	Jatkotutkimusehdotukset.....	25
	Lähteet.....	26

Liitteet

Liite 1. Yhteenveto kirjallisuuskatsaukseen valitusta aineistosta

1 Johdanto

Suomi on muiden Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) jäsenvaltioiden tavoin sitoutunut kestävän kehityksen Agenda 2030 -toimintaohjelmaan vuonna 2015. Suomi pyrkii saavuttamaan vuoteen 2030 mennessä YK:n kestävän kehityksen tavoitteet yhteistyössä muiden jäsenvaltioiden kanssa. Agenda 2030 on poliittisesti sitova kunnianhimoinen suunnitelma kestävän kehityksen edistämisestä ja elämän edellytysten turvaamisesta tuleville sukupolville kaikkialla maailmassa. (Valtioneuvoston kanslia a.)

LAB-ammattikorkeakoulu on keväällä 2020 sitoutunut kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumukseen ”Suomi, jonka haluamme 2050”, jossa LAB-ammattikorkeakoulu pyrkii kohti YK:n kestävän kehityksen tavoitteita. Yhteiskuntasitoumuksen tavoitteena on valmistaa LAB-ammattikorkeakoulusta hoitotyön ammattilaisia, jotka toimivat kestävästä kehityksestä huomioiden ja edistäen. Sillä vastataan työelämässä tunnistettuun tarpeeseen kouluttaa terveydenhuoltoon kestäviä ratkaisuja ja toimintatapoja kehittäviä ammattilaisia. Syksystä 2020 eteenpäin aloittavilla hoitotyön opiskelijoilla sisällytetään koulutukseen tavoitteellista kestävän kehityksen teemojen opetusta. (Liimatainen & Suikkanen 2020; Sitoumus2050; Valtioneuvoston kanslia b.)

LAB-ammattikorkeakoulu on julkaissut tammikuussa 2020 strategian ”The Best of Both Worlds – LAB strategia 2030”. Strategiassa mainitaan tärkeinä osa-alueina muun muassa kestävä materiaalien kierto ja kestävien ratkaisujen suunnittelu. (LAB-ammattikorkeakoulu.) LAB-ammattikorkeakoulu osoittaa yhteiskuntasitoumuksellaan ja strategiallaan halua lisätä kestävän kehityksen edistämistä opiskelijoidensa koulutuksessa sekä tulevaisuuden työelämässä.

Sairaanhoitajien osaamisvaatimuksien mukaan (Savonia ammattikorkeakoulu 2020, 89) sairaanhoitajien tulee työskennellä kustannustietoisesti, ympäristö ja kestävä kehitys huomioiden. Esimerkiksi kestävä tarvikkeiden käyttö, jätteiden kierrättäminen ja energiatehokkaasti toimiminen kuuluvat sairaanhoitajien työhön (Kangasniemi ym. 2018, 70). Hoitajat, terveydenhuollon suurimpana ammattiryhmänä, ovat ratkaisevassa asemassa YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa (ICNa).

Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata aikaisempiin julkaisuihin perustuen ekologisen kestävyuden toteutumista hoitotyössä. Lisäksi selvitetään tekijöitä, jotka edistävät ja estävät ekologisen kestävyuden toteutumista hoitotyössä. Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa tietoa, jota LAB-ammattikorkeakoulu voi hyödyntää opiskelijoidensa ja opettajiensa tarpeisiin. Opinnäytetyö toteutetaan kuvailevana kirjallisuuskatsauksena yhteistyössä LAB-ammattikorkeakoulun kanssa.

2 Kestävä kehitys ja hoitotyö

2.1 Kestävä kehitys

Kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti ja paikallisesti tapahtuvaa jatkuvaa ohjattua yhteiskunnallista muutosta. Sen päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät mahdollisuudet elämään sekä säilyttää maailman monimuotoisuus. Kestävä kehitys pyrkii vastaamaan planeettamme rajallisten luonnonvarojen ehtymiseen ja paikallisesti sekä maailmanlaajuisesti vallitsevaan ihmisten eriarvoisuuteen muuttamalla rakenteita, jotka ylläpitävät näitä ongelmia. Kestävä kehitys on ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti vastuullista yhteiskunnallista edistystä. Sen eri ulottuvuudet tulee huomioida tasavertaisesti päätöksenteossa ja toiminnassa. (Salonen 2010, 233 ja 235; Ympäristöministeriö.)

Kestävää kehitystä toteuttavat kaikki ihmiset itsenäisinä yksilöinä ja yhteiskunnan erilaisten yhteisöjen jäseninä. Se on pitkällä aikavälillä ilmenevää muutosta, joka ylläpitää ja edistää planeettamme sekä ihmisten hyvinvointia. Kestävälle kehitykselle ei ole vertaisiaan vaihtoehtoja, mikäli ihmiskunta haluaa löytää suunnan, joka turvaa elämän edellytysten säilymisen tulevaisuuteen. Kestävän kehityksen termi on laajasti käytössä erilaisissa yhteyksissä, joten kaiken kattavaa määritelmää siitä, on vaikea esittää. Käsitteestä on olemassa paljon vaihtelevia tulkintoja, mikä on saanut osakseen myös kritiikkiä. (Heikkurinen 2014, 10; Salonen 2010, 233 ja 235; Ympäristöministeriö.)

YK:n kaikki 193 jäsenvaltiota hyväksyivät vuonna 2015 kestävän kehityksen Agenda 2030 -toimintaohjelman, joka ohjaa haastavilla ja laaja-alaisilla tavoitteillaan valtioita rakentamaan yhdessä kestävämpää maailmaa vuoteen 2030 mennessä. Se koostuu 17 tavoitteesta ja 169 alatavoitteesta, joita kohti valtiot ovat sitoutuneet ponnistelemaan yhteistyössä. Tavoitteissa pyritään köyhyden poistamiseen samalla terveyttä ja koulutusta edistäen, epätasa-arvoa vähentäen sekä talouden kasvua kaikkialla maailmassa lisäten. Tavoitteet sitovat sekä kehittyneitä että kehittyviä maita. Agenda 2030 perustuu YK:n vuosikymmeniä jatkuneeseen työhön kestävämmän maailman puolesta. (UNa.)

Suomessa vastuu YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamisesta on hallituksella. Se on laatinut hallitusohjelmaan kirjatun kansallisen toimintasuunnitelman ja seuraa sen etenemistä. Hallituksen politiikka- ja lainsäädäntötoimet sekä kansallisten ja kansainvälisten sopimusten sekä strategioiden noudattaminen muodostavat perustan tavoitteiden saavuttamiselle. Agenda 2030:ssä painotetaan moniulotteista yhteistyötä ja kumppanuutta eri maiden sekä toimijoiden välillä. Suomi on muiden pohjoismaiden kanssa

kestävän kehityksen kansainvälisten vertailujen kärjessä. (Prime Minister's Office 2020, 10–11; Valtioneuvoston kanslia c.)

Suomen kansallisen kestävän kehityksen strategian uudistamisen yhteydessä vuonna 2013 on laadittu kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumus, ”Suomi, jonka haluamme 2050”. Se pyrkii sitouttamaan yhteiskunnan eri tahoja toimimaan YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Yhteiskuntasitoumuksessa sitoudutaan toimintatapoihin ja tavoitteisiin, jotka pyrkivät mahdollistamaan hyvät elämän edellytykset tuleville sukupolville. (Valtioneuvoston kanslia b.)

Ilmastonmuutos johtuu yksinkertaistettuna ihmisen toiminnasta aiheutuvien kasvihuonekaasujen päätyemisestä ilmakehään (WWF). Ilmastonmuutoksen on arvioitu olevan tämän vuosisadan suurin maailmanlaajuinen terveysuhka (ICNb; Watts 2020, 129–130). Ilmasto on lämmennyt keskimäärin 1.0 °C ajasta ennen teollistumista vuoteen 2017 mennessä. Merenpinta on kohonnut noin 20 cm vuodesta 1880 lähtien ja tulee kohoamaan arviolta seuraavat 30–122 cm vuoteen 2100 mennessä. Ilmastonmuutos ja sen vaikutukset tulevat vaarantamaan ihmisten perustarpeita heikentäen esimerkiksi puhtaan ilman, turvallisen juomaveden ja riittävän ruoan saatavuutta. YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden 13. tavoite on ilmastonmuutoksen ja sen vaikutusten torjuminen kestävän kehityksen keinoin. (UNb; UNDP; WHOa.)

Terveydenhuollon tuottamat palvelut ovat ihmisten terveyden ja hyvinvoinnin kannalta välttämättömiä. Samalla niistä aiheutuvat ympäristöpäästöt osaltaan aiheuttavat uhkia ihmisten terveydelle esimerkiksi ilmansaasteita lisäämällä. Terveydenhuolto käyttää palveluita tuottaessaan valtavia määriä sähköä, vettä ja tarvikkeita sekä tuottaa suuria määriä jätteitä. Terveydenhuolto muodostaa arviolta noin 4,4 % maailmanlaajuisista ympäristöpäästöistä vuosittain. Ilmastonmuutoksen vaikutusten, kuten aliravitsemuksen, malarian ja helleaaltojen on arvioitu aiheuttaneen noin 13,7 miljoonaa kuolemaa maailmanlaajuisesti vuonna 2016. (Karliner & Slotterback 2019, 4–5; Lenzen ym. 2020, 277; Parker ym. 2020, 328.)

Terveydenhuollon on varauduttava ja sopeuduttava ilmastonmuutoksen aiheuttamiin terveysuhkiin, jotka tulevat sitä jo lähitulevaisuudessa kuormittamaan. Hoitajilla on vastuu lisätä ihmisten tietoisuutta ilmastonmuutoksen ja sen vaikutusten vaarallisuudesta sekä ekologisesti kestävän toiminnan tärkeydestä ja toimia esimerkkinä ekologisesti kestävien toimintatapojen luomisessa. Terveydenhuollon suurimpana ammattiryhmänä hoitajilla on mahdollisuus ja vastuu toimia ilmastonmuutosta sekä sen vaikutuksia torjuen ja osaltaan terveydenhuollon ympäristöpäästöjä vähentäen. (Anåker & Elf 2014, 381–382; Parker ym. 2020, 328.)

2.2 Kestävän kehityksen ulottuvuudet

Kestävä kehitys voidaan jakaa kolmeen eri ulottuvuuteen, joita ovat ekologinen, taloudellinen ja sosiaalinen kestävyys. Ekologinen kestävyys tarkoittaa luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemien toimivuuden säilyttämistä. Ihmisten aineellinen ja taloudellinen toiminta on sopeutettava pitkällä aikavälillä luonnon kantokykyyn. Luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen, ilmastonmuutos ja ekosysteemien häiriöt ovat merkkejä ekologisesti kestävästä kehityksestä. (Salonen 2010, 77–78; Ympäristöministeriö.)

YK:n ekologisen kestävyuden tavoitteita ovat edullisen ja puhtaan energian käytön mahdollistaminen, ilmastonmuutoksen sekä sen vaikutusten torjuminen, säästeliäs ja kestävä vesistöjen käyttäminen sekä maanpäällisten ekosysteemien suojeleminen, palauttaminen ja edistäminen kaikkialla maailmassa. (UNc; Valtioneuvoston kanslia a.)

Suomen yhteiskuntasitoumuksen ekologisen kestävyuden tavoitteita ovat hiilineutraalin yhteiskunnan saavuttaminen, luonnon kantokykyä suojelevien elämäntapojen vahvistaminen ja luontoa arvostavan päätöksenteon lisääminen. Keinoja tavoitteiden saavuttamiseksi ovat muun muassa energiatehokkuuden kehittäminen, uuden teknologian innovoiminen ja luonnon monimuotoisuuden arvostuksen edistäminen. (Kestävän kehityksen toimikunta 2016, 5–6.)

Taloudellinen kestävyys tarkoittaa sisällöltään ja laadultaan tasapainoista kasvua, joka ei aiheuta pitkällä aikavälillä velkaantumista tai varantojen häviämistä. Se on elinkeinoelämän tasapainoa luonnon elinvoimaisuuden kanssa, sillä ilman luontoa ihmisten toimeentulon perusta katoaa. Taloudellinen kestävyys on yhteiskunnan keskeisten toimintojen edellytys ja luo ihanteelliset olosuhteet kansallisen hyvinvoinnin lisääntymiselle. Tulevaisuuden haasteista, kuten väestön ikääntymisen myötä kasvavista sosiaaliturva- ja terveystalouden haasteista, on helpompi selvitä, mikäli talous on valmiiksi kestävällä pohjalla. (Salonen 2010, 96; Ympäristöministeriö.)

YK:n taloudellisen kestävyuden tavoitteita ovat köyhyyden poistaminen ja kestävä talouskasvun sekä ihmisarvoisen työnteon edistäminen. Lisäksi tavoitteita ovat kestävä teollisuuden, innovaatioiden ja infrastruktuurien kehittäminen sekä kestävien kulutus- ja tuotantotapojen lisääminen kaikkialla maailmassa. (UNc; Valtioneuvoston kanslia a.)

Suomen yhteiskuntasitoumuksen taloudellisen kestävyuden tavoitteita ovat korkean työllisyysasteen kestävä saavuttaminen ja resurssiviisaan talouden edistäminen. Keinoja tavoitteiden saavuttamiseksi ovat muun muassa työn tuotettavuuden, tuloksellisuuden ja laadun kasvattaminen, työpaikkojen lisääminen sekä vähäpäästöisen ja kilpailukykyisen talouden kehittäminen. (Kestävän kehityksen toimikunta 2016, 4–6.)

Sosiaalinen kestävyys tarkoittaa hyvinvoinnin edellytysten siirtymistä sukupolvelta toiselle. Se on maailmanlaajuisesti jaettuja arvoja, ihmisarvon ja -oikeuksien kunnioittamista sekä yhteenkuuluvuutta. Sosiaalinen kestävyys ilmenee inhimillisinä resursseina tai niiden puutteina. Yhä jatkuva väestönkasvu, köyhyys ja ihmisten välinen epätasa-arvo ovat maailmanlaajuisia sosiaalisen kestävyuden haasteita. (Salonen 2010, 111; Ympäristöministeriö.)

YK:n sosiaalisen kestävyuden tavoitteita ovat nälän poistaminen, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, laadukkaan koulutuksen mahdollistaminen, sukupuolten välisen tasa-arvon saavuttaminen sekä puhtaan veden ja sanitaation turvaaminen kaikilla maailmassa. Lisäksi tavoitteita ovat eri maiden välisen eriarvoisuuden vähentäminen, rauhan, oikeudenmukaisuuden ja hyvän hallinnon takaaminen sekä maailmanlaajuisen yhteistyön edistäminen laadittujen tavoitteiden saavuttamiseksi kaikkialla maailmassa. YK:n kestävä kehityksen tavoitteet ovat nähtävissä kuvassa 1. (UNc; Valtioneuvoston kanslia a.)

Suomen yhteiskuntasitoumuksen sosiaalisen kestävyuden tavoitteita ovat yhdenvertaisen hyvinvoinnin turvaaminen, demokraattisen ja tasa-arvoisen yhteiskunnan edistäminen sekä kestävien yhdyskuntien ja paikallisyhteisöjen luominen. Keinoja tavoitteiden saavuttamiseksi ovat muun muassa eriarvoisuuden ja köyhyyden vähentäminen, korkean koulutustason ylläpitäminen sekä hallinnon läpinäkyvyyden vahvistaminen. (Kestävä kehityksen toimikunta 2016, 4–5.)

Kuva 1. YK:n kestävä kehityksen tavoitteet (Kestävä kehityksen toimikunta 2020)

2.3 Hoitotyö

World Health Organization (WHO) määrittelee hoitotyön yhteisölliseksi ja yksilölliseksi, kaikenikäisten yksilöiden, perheiden sekä yhteisöjen, terveiden ja sairaiden hoitamiseksi (WHOOb). Se sisältää terveyden edistämistä, sairauksien ennaltaehkäisyä ja sairaiden, vammaisten sekä kuolevien hoitamista. Duodecimin sanakirjan (2021) mukaan hoitotyö on ammatillista toimintaa, joka pyrkii auttamaan, ohjaamaan ja tukemaan ihmisiä tulemaan toimeen sairauksien aiheuttamien rajoitusten kanssa, hoitamaan sairautta sekä edistämään terveyttä.

Sairaanhoitajien eettisten ohjeiden mukaan sairaanhoitajien tehtävänä on ylläpitää ja edistää terveyttä, ehkäistä sairauksia sekä lievittää kärsimystä kaikenikäisillä ja kaikenlaisissa elämäntilanteissa olevien yksilöiden, perheiden sekä yhteisöjen kohdalla. Sairaanhoitajat pyrkivät työssään tukemaan ja lisäämään ihmisten omia voimavaroja sekä parantamaan heidän elämänlaatuaan. (Suomen sairaanhoitajaliitto ry.)

Hoitotyö on tiiviissä yhteydessä hoitotieteeseen. Hoitotiede on hoitamiseen perustuva tieteenala. Hoitotiede tuottaa hoitotyössä hyödynnettävää tietoa hoitamisesta ja terveydestä. Hoitotyö taas tuottaa hoitotieteelle uusia tutkimuskohteita. Hoitotyön tutkimussäätiö (Hotus) kehittää näyttöön perustuvaa hoitotyötä. Se välittää koottua, arvioitua ja tiivistettyä tutkimusnäyttöä käytännön hoitotyössä sovellettavissa olevissa muodoissa hoitotyön ammattilaisille. Suomessa hoitotieteellisiä tutkimuksia ja artikkeleita julkaisevia lehtiä ovat Hoitotiede sekä Tutkiva Hoitotyö. Hoitotiede on tärkeä tieteenala myös kansainvälisesti. (Hotus; Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2013, 24–26.)

2.4 Aikaisemmat tutkimukset

Ekologista kestävyttä hoitotyössä on tutkittu Suomessa ja maailmalla vähän. Opinnäytetyön aiheesta löytyy muutamia suomalaisia AMK-opinnäytetöitä (Ervelius ym. 2019; Lindstrand 2011; Palonen 2020), pro gradu -tutkielma (Leppänen 2019) ja väitöskirja (Kallio 2020).

Leppänen (2019, 2 ja 46) käsittelee pro gradu -tutkielmassaan kestävästä kehitystä leikkaussalihoitotyön näkökulmasta, sisällyttäen mukaan kestävyuden eri ulottuvuudet. Kestävän kehityksen eri ulottuvuuksien todetaan olevan melko huonosti tunnettuja. Leikkaussalihoitotyössä korostetaan resurssien käyttöä, yksilöllisyyttä ja ekologisia näkökulmia.

Kallio (2020, 61) tutkii väitöskirjassaan ympäristövastuuta hoitotyössä sairaalassa. Ympäristövastuun toteutumiseen vaaditaan hoitajien laadukasta koulutusta, riittäviä

resursseja ja monitasoista ympäristövastuun huomioimista hoitotyössä kansallisella, organisaatio- sekä työyksikkötasolla.

Ruotsissa kestävästä kehitystä hoitotyössä ovat tutkineet Anåker ja Elf (2014, 381) sekä Anåker ja tutkijakollegat (2015). Vuoden 2014 tutkimuksessa on kuvailtu, tutkittu ja selitetty kestävyuden käsitettä hoitotyössä. Tutkimuksessa todetaan kestävyuden käsitteen hoitotyön yhteydessä olevan epämääräinen ja vähän tutkittu. Ilmastonmuutoksen ja sen vaikutusten todetaan olevan uhka terveydenhuollolle, joita ekologisen kestävyuden edistämällä sekä jatkotutkimusta aiheesta tekemällä voidaan vähentää.

Vuoden 2015 tutkimuksessa selvitettiin hoitajien käsityksiä ilmasto- ja ympäristökysymyksistä sekä heidän näkemyksiään roolistaan ekologisen kestävyuden edistäjinä. Tutkimuksessa todetaan hoitajien kokevan ristiriitaa käytännön hoitotyön kuormittavuuden ja ekologisen kestävyuden toteuttamiseen vaadittavan ajan sekä energian välillä. Ekologisen kestävyuden toteuttaminen koetaan usein liian kuormittavaksi, vaikka hoitajat kokevat myös vastuuta vaikuttaa ympäristöön positiivisella tavalla. (Anåker ym. 2015, 1883.)

Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti (2019) julkaisi teemateemanumeron ”Ilmastokriisi – kohti kestävästä kansanterveyttä”, joka sisältää useita artikkeleita kestävästä kehityksestä kansanterveydellisestä näkökulmasta. Esimerkiksi ”Kansanterveys ja ekologinen kuorma” artikkelissa käsitellään kaikkialla maailmassa lisääntyneen kansanterveyden mukanaan tuomaa yhteiskunnan hiilijalanjäljen kasvua. Artikkelin mukaan kansanterveyden tason säilyttäminen ja edistäminen on mahdollista samalla ekologisesti kestävästi toimimalla yhteiskunnan hiilijalanjälkeä pienentäen. Niin kehittyneillä kuin kehittyvilläkin mailla todetaan olevan mahdollisuuksia kehittyä ympäristövaltioiksi tulevaisuudessa. (Pulkki ym. 2019, 291.)

3 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata aikaisempiin julkaisuihin perustuen ekologisen kestävyden toteutumista hoitotyössä. Tarkoituksena on lisäksi selvittää tekijöitä, jotka edistävät ja estävät ekologisen kestävyden toteutumista hoitotyössä. Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa tietoa, jota LAB-ammattikorkeakoulu voi hyödyntää opiskelijoidensa ja opettajiensa tarpeisiin. Tietoa voi hyödyntää myös terveydenhuollon ammattilaiset, mikäli esimerkiksi jossakin työyksikössä halutaan edistää ekologisen kestävyden toteutumista.

Tutkimuskysymykset:

1. Miten ekologinen kestävyys toteutuu hoitotyössä?
2. Mitkä tekijät edistävät ekologisen kestävyden toteutumista hoitotyössä?
3. Mitkä tekijät estävät ekologisen kestävyden toteutumista hoitotyössä?

4 Opinnäytetyön toteutus

4.1 Kuvaileva kirjallisuuskatsaus menetelmänä

Opinnäytetyö toteutettiin kuvailevana kirjallisuuskatsauksena. Se on menetelmänä aineistolähtöistä ja ymmärtämiseen tähtäävää. Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen tekeminen voidaan jakaa neljään vaiheeseen, joita ovat tutkimuskysymysten muodostaminen, aineiston valitseminen, kuvailun rakentaminen ja tuotetun tuloksen tarkasteleminen. (Kangasniemi ym. 2013, 294.)

Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen tekemisen alussa muodostettiin tutkimuskysymykset, jotka ohjasivat koko opinnäytetyöprosessia. Aineistoksi valittiin tutkimuskysymysten ohjaamina aikaisempia julkaisuja, jotka olivat opinnäytetyön aiheen kannalta merkityksellisiä. Aineiston haku- ja valintaprosessi tehtiin järjestelmällisesti ennalta päätettyjen sisäänotto- ja poissulkukriteerien mukaan elektronisista tietokannoista. (Kangasniemi ym. 2013, 294–295; Stolt ym. 2015, 24–29.)

Valittuun aineistoon perustuen tutkimuskysymyksiin rakennettiin laadullinen, kuvaileva vastaus. Aineistoa yhdisteltiin, vertailtiin sekä analysoitiin kriittisellä otteella ja siitä muodostettiin jäsennelty kokonaisuus. Tarkoituksena ei ollut pelkästään referoida tai tiivistää valittua aineistoa, vaan luoda siihen perustuvia johtopäätöksiä ja pohdintaa. Tuotettuja tuloksia ja opinnäytetyöprosessia tarkasteltiin lopussa kriittisesti. Tulosten tarkasteleminen sisälsi sisällöllisen ja menetelmällisen pohdinnan sekä opinnäytetyön etiikan ja luotettavuuden arvioinnin. Lopussa hahmoteltiin myös tulevaisuuden haasteita ja jatkotutkimusehdotuksia. (Kangasniemi ym. 2013, 296–297; Stolt ym. 2015, 30–34.)

4.2 Aineiston keruu

LUT-tiedekirjaston informaatikoiden ryhmä- ja yksilöohjauksia käytettiin aineiston haun tukena. Informaatikoiden ohjeistuksen mukaan aineiston hakua tehtiin ensimmäisenä LUT-tiedekirjaston LAB Primo -hakupalvelusta, joka sisältää useiden eri tietokantojen julkaisuja. Aineiston hakua tehtiin lisäksi Cinahl-tietokannasta, koska kyseisen tietokannan kaikki julkaisut eivät ole vielä LAB Primo -hakupalvelun kautta löydettävissä. Suomenkielisillä hakusanoilla tehtiin aineiston hakua Medic-tietokannasta. Aineistoa haettiin myös manuaalisesti aikaisempien julkaisujen pohjalta. Aineiston haku- ja valintaprosessi toteutettiin maaliskuussa 2021.

Aineisto valittiin ennalta päätettyjen sisäänotto- ja poissulkukriteerien (taulukko 1) mukaan. Oleellista oli julkaisun vastaaminen tutkimuskysymyksiin ja julkaisun merkityksellisyys opinnäytetyön aiheen kannalta. Aineiston hakua rajattiin vuosina 2011–2021 julkaistuihin

aineistoihin, joiden julkaisukielenä oli englanti tai suomi. Julkaisun tuli olla vertaisarvioitua tieteellistä tutkimusta tai muuten luotettava lähde, joka oli ilmaiseksi saatavilla LUT-tiedekirjaston kautta.

Sisäänottokriteeri	Poissulkukriteeri
Julkaisu vastaa tutkimuskysymykseen	Julkaisu ei vastaa tutkimuskysymykseen
Julkaisussa käsitellään ekologista kestävyttä ja hoitotyötä	Julkaisussa käsitellään pelkästään ekologista kestävyttä tai hoitotyötä
Julkaisu on vertaisarvioitu tieteellinen tutkimus tai muuten luotettava lähde	Julkaisu on AMK-tasoinen opinnäytetyö tai muuten ei soveltuva lähde
Julkaisuvuosi on 2011 tai uudempi	Julkaisuvuosi on 2010 tai vanhempi
Julkaisukieli on englanti tai suomi	Julkaisukieli ei ole englanti tai suomi
Julkaisu on saatavilla ilmaiseksi LUT-tiedekirjaston kautta	Julkaisu ei ole saatavilla ilmaiseksi LUT-tiedekirjaston kautta

Taulukko 1. Sisäänotto- ja poissulkukriteerit

Hakusanoiksi valittiin opinnäytetyön aiheeseen sopivia englannin- ja suomenkielisiä hakusanoja. Englanniksi aineistoa haettiin LAB Primo -hakupalvelusta ja Cinahl-tietokannasta hakusanoilla sustainable development, sustainability, climate, environmental sustainability ja nursing. Suomeksi aineistoa haettiin Medic-tietokannasta hakusanoilla kestävä kehitys, ilmasto ja ekologinen kestävyys. Medic-tietokanta koostuu terveystieteellisistä aineistoista, joten sanaa hoitotyö ei erikseen sisällytetty hakusanoihin.

Hakusanoja yhdisteltiin Boolean operaattorilla AND ja tarvittaessa käytettiin heitto- ja katkaisumerkkiä. Näin hakua saatiin rajattua mahdollisimman sopiviin tuloksiin. LAB Primo -hakupalvelusta aineistoa haettaessa julkaisut järjestettiin tärkeysjärjestykseen aiheen perusteella, jolloin hakusanojen täytyi ilmaantua julkaisun aiheessa. Cinahl- ja Medic-tietokannoista aineistoa haettaessa ei ollut mahdollista tehdä aiheen perusteella julkaisuja tärkeysjärjestykseen järjestävää valintaa. Aineiston haku- ja valintaprosessi koottiin taulukkoon 2.

Tietokanta	Hakusanat	Hakutulokset (n)	Valinta otsikoiden perusteella (n)	Valinta tiivistelmän perusteella (n)	Valinta kokotekstin perusteella (n)
LAB Primo	"sustainable development" AND nursing	131	10	8	3
	sustainability AND nursing	192	5	4	0
	climate AND nursing	187	7	3	0
	"environmental sustainability" AND nursing	2	1	1	1
Cinahl	"sustainable development" AND nursing	22	2	0	
	sustainability AND nursing	119	5	4	2
	climate AND nursing	141	4	3	2
	"environmental sustainability" AND nursing	6	1	1	0
Medic	"kestävä kehitys"	7	4	1	1
	ilmasto*	46	6	0	
	"ekologinen kestävyys"	0			
Manuaalinen haku		2	2	2	2
Yhteensä					11

Taulukko 2. Aineiston haku- ja valintaprosessin kuvaus

LAB Primo -hakupalvelusta löytyi valituilla hakusanoilla runsaasti julkaisuja, mutta niistä vain pieni osa vastasi tutkimuskysymyksiin tai oli muuten sopivia lähteitä. Cinahl-tietokannasta löytyi valituilla hakusanoilla hieman vähemmän julkaisuja, mutta myös niistä vain pieni osa vastasi tutkimuskysymyksiin tai oli muuten sopivia lähteitä.

LAB Primo -hakupalvelusta ja Cinahl-tietokannasta löytyi runsaasti ekologiseen kestävyteen liittyviä julkaisuja, jotka sijoittuivat kehittyviin maihin. Aineistoa valitessa päätettiin valitut julkaisut rajata teollisuusmaihin, jotta opinnäytetyön tulokset olisivat mahdollisimman hyvin sovellettavissa Suomessa toteutettavaan hoitotyöhön. Medic-tietokannasta löytyi ainoastaan yksi aineistoksi sopiva suomalainen julkaisu, pro gradu -

tutkielma. Manuaalisella haulla löydettiin lisäksi toinen suomalainen aineistoksi sopiva julkaisu, englanniksi kirjoitettu väitöskirja. Opinnäytetyön aiheesta löytyneiden suomalaisten julkaisujen määrä oli hyvin vähäinen.

Aineiston muita julkaisumaita olivat Australia (n=3), Ruotsi (n=1), Yhdistynyt Kuningaskunta (n=2) ja Yhdysvallat (n=3). Aineistoksi valikoituneista julkaisuista (n=11) kuusi oli vertaisarvioitua tieteellistä tutkimusta ja viisi kansainvälisten ammattilehtien asiantuntija-artikkelia. Aineistot oli julkaistu vuosina 2014–2020. Yhteenveto kirjallisuuskatsaukseen valitusta aineistosta löytyy liitteestä 1.

4.3 Aineiston analyysi

Kuvailevan kirjallisuuskatsaukseen valittu aineisto analysoitiin induktiivisella eli aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Kuvailevaan kirjallisuuskatsaukseen valitut aineistot kuvasivat opinnäytetyössä tarkasteltavaa ilmiötä, josta aineiston sisällönanalyysillä pyrittiin laatimaan selkeä sanallinen kuvaus. (Stolt ym. 2015, 30; Tuomi & Sarajärvi 2018, 122.)

Induktiivisen sisällönanalyysin teko voidaan jakaa kolmeen vaiheeseen, joita ovat aineiston redusointi eli pelkistäminen, aineiston klusterointi eli ryhmittely ja aineiston abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen. Aineiston redusoinnissa aineistosta karsitiin epäolennainen pois. Aineistoksi valitut julkaisut luettiin läpi useaan kertaan, jotta aineistosta pystyttiin muodostamaan syvälinen kokonaiskuva. Aineistosta poimittiin manuaalisesti kaikki tutkimuskysymyksiin vastaavat alkuperäisilmaisut. Analyysiyksiköt olivat käytännössä lauseita tai lauseen osia. Poimitut alkuperäisilmaisut pelkistettiin. (Stolt ym. 2015, 30–31; Tuomi & Sarajärvi 2018, 122–123.)

Aineiston klusteroinnissa aineistosta poimitut alkuperäisilmaisut käytiin tarkasti läpi yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia etsien. Samaa ilmiötä kuvaavat alkuperäisilmausten pelkistykset järjesteltiin taulukkoon luokittain. Aineistosta muodostettiin alaluokkia ja tämän jälkeen alaluokista yläluokkia. Aineiston abstrahoinnissa aineistosta erotettiin tulosten kannalta olennainen tieto. Alkuperäisilmaisuista muodostettiin teoreettisia käsitteitä ja johtopäätöksiä. Luokitusten yhdistelemistä jatkettiin niin pitkälle kuin se aineiston sisällön kannalta oli mahdollista. (Stolt ym. 2015, 31–32; Tuomi & Sarajärvi 2018, 123–125.)

Koko sisällönanalyysiprosessin ajan varmistettiin, että yhteys alkuperäisaineistoon säilytettiin. Lopputuloksena muodostettiin vastaus tutkimuskysymyksiin. Aineiston tuloksista muodostettiin tulkitseva, päättelyyn perustuva ja tarkasteltavan ilmiön ymmärtämiseen tähtäävä kokonaisuus eli synteesi. (Stolt ym. 2015, 32–33; Tuomi & Sarajärvi 2018, 126–127.) Esimerkkejä kirjallisuuskatsauksen sisällönanalyysiprosessista on esillä taulukossa 3.

Alkuperäinen ilmaus englanniksi	Suomennos	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka
Nurses often insufficiently try to avoid waste and tend to use disposable products unnecessarily. One example is wearing gloves in situations that do not require use of personal protection equipment, such as mobilising or feeding patients. (Kallio 2020, 23.)	Hoitajat välttelevät jätteiden syntyä usein riittämättömin keinoin ja ovat taipuvaisia käyttämään kertakäyttöisiä tarvikkeita tarpeettomasti. Esimerkkinä suojakäsineiden käyttö tilanteissa, joissa ei vaadita henkilökohtaisten suojainten käyttöä, kuten potilaita mobilisoidessa tai syöttäessä.	Hoitajat eivät välttele jätteiden syntymistä riittävästi ja käyttävät usein kertakäyttöisiä tarvikkeita tarpeettomasti.	Turhien jätteiden välttäminen	Ekologisen kestävyuden toteutuminen hoitotyössä
Professionally tailored sustainability education is required for nursing and health-care workers to help them acquire the knowledge, skills and values that empower them to contribute to the development of more sustainable health systems (Richardson ym. 2019, 748).	Ammatillisesti suunnattua koulutusta on annettava hoitajille ja muulle terveydenhuollon henkilöstölle, jotta heidän on mahdollista saavuttaa tietoa, taitoja ja arvoja, jotka edesauttavat heidän osallistumistaan kestävämmän terveydenhuollon kehittämiseen.	Hoitajille on annettava koulutusta kestävä kehityksen teemoista, jotta he voivat edistää niitä hoitotyössä.	Koulutuksen lisääminen	Ekologisen kestävyuden toteutumista edistävät tekijät hoitotyössä
The informants said that climate and environmental issues are not the first priorities in their daily work with patients (Anåker ym. 2015, 1886).	Tietolähteet kertoivat, että ilmasto- ja ympäristökysymysten huomioiminen ei ole ensimmäinen prioriteetti käytännön hoitotyössä.	Ekologisen kestävyuden huomioiminen ei ole hoitotyön tärkein prioriteetti.	Kestävyuden heikko priorisointi	Ekologisen kestävyuden toteutumista estävät tekijät hoitotyössä

Taulukko 3. Esimerkkejä kirjallisuuskatsauksen sisällönanalyysiprosessista

5 Tulokset

5.1 Ekologisen kestävyden toteutuminen hoitotyössä

Ekologinen kestävyys toteutuu hoitotyössä tarvikkeita kestävästi käyttämällä, turhia jätteitä välttämällä, jätteitä kierrättämällä, vaarallisia jätteitä turvallisesti hävittämällä, kestävästi ruokailemalla ja matkustamalla sekä energiatehokkaasti toimimalla (taulukko 4).

Alaluokka	Yläluokka
Tarvikkeiden kestävä käyttäminen	Ekologisen kestävyden toteutuminen hoitotyössä
Turhien jätteiden välttäminen	
Jätteiden kierrättäminen	
Vaarallisten jätteiden turvallinen hävittäminen	
Kestävästi ruokaileminen	
Kestävästi matkustaminen	
Energiatehokkaasti toimiminen	

Taulukko 4. Ekologisen kestävyden toteutuminen hoitotyössä

Hoitajat käyttävät suuria määriä tarvikkeita hoitotyössä. Hoitajat tunnistavat tarvikkeiden ja resurssien kestäväen käytön tärkeyden. Hoitajat ovat yleensä tietoisia hoitotyön aiheuttamasta suuresta jätteiden määrästä. Kuitenkaan hoitajat eivät usein välttele jätteiden syntymistä käytännön hoitotyössä riittävästi, vaikka heillä olisi usein siihen mahdollisuuksia. (Adrian 2020, 10; Anåker ym. 2015, 1888; Kallio 2020, 23 ja 26; Kleber 2018, 355; Schenk 2019, 6–7; Short 2018, 48.)

Keinoja tarvikkeiden kestäväen käyttöön, samalla jätteitä vähentäen, on esimerkiksi huolellinen pohtiminen yksittäispakattujen tarvikkeiden avaamisen tai suojakäsineiden käytön välttämättömyydestä. Henkilökohtaisia suojaimia käytetään paljon hoitajien ja potilaiden turvallisuuden takaamiseksi, monesti tarpeettomasti. Hoitajat näkevät monikäyttöisten tarvikkeiden suosimisen usein positiivisena. Kuitenkin moni hoitaja kokee, että käytännön hoitotyössä lisätään jatkuvasti kertakäyttöisten tarvikkeiden suosimista. Hoitajat ovat yleensä terveydenhuoltoon tilattujen tarvikkeiden viimesijaisia käyttäjiä, joten he voivat osaltaan vaatia organisaatiotasolla ekologisesti kestävämpiä tarvikehankintoja. (Adrian 2020, 10; Kallio 2020, 46 ja 48; Kleber 2018, 355; Leppänen 2019, 27 ja 32; Short 2018, 48.)

Jätteiden kierrättäminen käytännön hoitotyön ohella on usein puutteellista. Kokemukset jätteiden kierrättämisestä ovat vaihtelevia. Kierrättämisen mahdollisimman vaivattomaksi tekeminen lisää hoitajien mahdollisuuksia kierrättää jätteitä kuormittavan hoitotyön ohella. Lajitteluastioiden liian suuri tai pieni määrä, huonosti merkityt tai sijoitetut lajitteluastiat, liian ahtaat tai sekavat tilat ja kova kiire heikentävät hoitajien jätteiden kierrättämistä. (Kallio 2020, 23; Kleber 2018, 355; Leppänen 2019, 27 ja 32; Short 2018, 48.)

Hoitajien asenteet jätteiden kierrättämistä kohtaan ovat hyvin vaihtelevia. Osa hoitajista on välinpitämättömiä asian suhteen, eivätkä koe jätteiden kierrättämistä työtehtäväkseen tai koe omalla toiminnallaan pystyvänsä vaikuttamaan niiden määrään. Moni hoitaja taas on huolissaan hoitotyöstä syntyvästä jätteiden määrästä ja sen huonosta kierrättämisestä. (Kallio 2020; 23; Leppänen 2019, 27, 32 ja 39.)

Hoitajat ovat usein tietoisia vaarallisten jätteiden, kuten haitallisten lääkejätteiden, ympäristöön päätyvän vaikuttavan siihen negatiivisesti. Mahdollisimman toimivaksi suunniteltu vaarallisten jätteiden käsittely mahdollistaa niiden turvallisen hävittämisen. Esimerkiksi lääkejätteiden jakaminen moneen eri astiaan voidaan kokea työläänä. Hoitajat voivat vähentää lääkkeiden turhaa vanhentumista oikeanlaisella ja oikea-aikaisella lääkkeiden tilaamisella työyksikköön. Tämä vähentää lääkejätteiden syntymistä. (Anåker ym. 2015, 1888; Kallio 2020, 31; Leppänen 2019, 27.)

Hoitajat voivat käytännön hoitotyössä vähentää ruokahävikkiä tilaamalla oikean määrän oikeanlaista potilasruokaa ja kommunikoimalla aktiivisesti potilaiden, keittiöhenkilökunnan sekä muiden hoitajien kanssa. Jos potilaat saavat vaikuttaa itse ruokaansa, ruokahävikki usein pienenee. Hoitajat tunnistavat myös matkustamisen vähentämisen tärkeyden niin potilaiden kuin työntekijöidenkin kohdalla. Osa hoitajista tekee tietoisia ympäristötekoja suosissaan kasvisruokavaliota tai paikallisesti tuotettua ruokaa ja kulkiessaan työmatkan kävellen tai pyöräillen. (Adrian 2020, 10; Anåker ym. 2015, 1888; Kallio 2020, 24 ja 47; Leppänen 2019, 18 ja 23; Schenk 2019, 7.)

Hoitajat voivat toimia energiatehokkaasti hoitotyössä säästämällä sähköä esimerkiksi sammuttamalla tarpeettomat valot ja laitteet. Veden säästämiseksi hoitajat voivat välttää esimerkiksi turhaa potilaiden petivaatteiden pesua. Myös käsienpesun yhteydessä on tärkeää sulkea hana aina kun mahdollista, suosia automaattihanoja tai korvata käsienpesu käsihuhteella tilanteen salliessa. Hoitajat kokevat energian säästämiseen hoitotyössä olevan usein vaikeaa. (Adrian 2020, 10; Kallio 2020, 25 ja 45; Leppänen 2019, 27 ja 32; Schenk 2019, 6.)

5.2 Ekologisen kestävyys toteutumista edistävät tekijät hoitotyössä

Ekologisen kestävyys toteutumista edistäviä tekijöitä hoitotyössä ovat koulutuksen lisääminen ja terveydenhuollon organisaatioiden toiminta (taulukko 5).

Alaluokka	Yläluokka
Koulutuksen lisääminen	Ekologisen kestävyys toteutumista edistävät tekijät hoitotyössä
Terveydenhuollon organisaatioiden toiminta	

Taulukko 5. Ekologisen kestävyys toteutumista edistävät tekijät hoitotyössä

Hoitajien kouluttaminen ekologisen kestävyys teemoista on tärkeää niin opiskeluvaiheessa kuin työelämässä. Ammatillisesti suunnattu koulutus mahdollistaa hoitajille tiedon, taitojen ja arvojen oppimisen, mikä tukee heitä toimimaan ekologisesti kestävämmiin hoitotyössä. Uusien työntekijöiden perehdyttäminen ja vanhojen työntekijöiden osaamisen päivittäminen esimerkiksi jätteiden kierrättämisestä, vaarallisten jätteiden turvallisesta hävittämisestä sekä energiatehokkaasti toimimisesta edistää ekologista kestävyys hoitotyössä. (Anåker ym. 2015, 1884; Griggs ym. 2017, 1233; Kallio 2020, 45–47 ja 52; Kleber 2018, 355; Richardson ym. 2019, 748–749 ja 755; Short 2018, 48; Travers ym. 2019, 10.)

Hoitajien tietoisuuden lisääminen yleisesti esimerkiksi ilmastonmuutoksesta ja sen vaikutuksista lisää ekologisesti kestäväns toiminnan todennäköisyyttä. Koulutuksen myötä hoitajille syntyy käsitys heidän toimintansa maailmanlaajuisista vaikutuksista ympäristöön, mikä voi edistää ekologisesti kestäväns toimintaa. Koulutuksella voidaan tasata hoitajien ammatillisten ja henkilökohtaisten arvojen välillä havaittuja eroavaisuuksia. Riittävästi koulutusta ekologisesta kestävyys teemoista saaneet hoitajat toimivat itsevarmemmin ympäristön eteen hoitotyössä. (Anåker ym. 2015, 1889; Dunphy 2014, 422; Griggs ym. 2017, 1235; Richardson ym. 2019, 755 ja 757; Short 2018, 48; Travers ym. 2019, 10.)

Terveydenhuollon organisaatioiden ajantasaiset toimintasuunnitelmat ja ohjeistukset edistävät ekologisesti kestäväns hoitotyötä. Yhtenäisiä ekologisesti kestäviä toimintatapoja hoitotyöhön voidaan kehittää yhteistyössä useamman työyksikön kanssa. Organisaatioiden asettamat selkeät määräykset ekologisen kestävyys toteuttamiseksi koetaan hoitajien keskuudessa tärkeiksi. Silloin ekologisesti kestäväns toiminta ei ole omaehtoinen valinta eikä pelkoa työyhteisössä syrjityksi joutumisesta ole. (Anåker ym. 2015, 1889; Dunphy 2014, 421; Griggs ym. 2017, 1235; Kallio 2020, 47 ja 57; Kleber 2018, 355.)

Vastuun antaminen hoitajille työyksiköissä ja organisaatioissa edistää todennäköisyyttä ekologisesti kestäväälle toiminnalle. Vastuun antaminen hoitajille eettisiä päätöksiä tehtäessä lisää heidän sitoutuvuuttaan toimia tulevaisuudessakin eettisesti oikein. Hoitajat voivat edistää avointa ja positiivista keskustelukulttuuria ekologisesti kestävästä työyhteisössään. Ideaalitulanteessa kaikilla hoitajilla olisi rohkeutta ja aktiivisuutta edistää ekologisesti kestävää toimintaa hoitotyössä. (Dunphy 2014, 422–423; Kallio 2020, 47 ja 57; Leppänen 2019, 28, 38–39.)

5.3 Ekologisen kestävyys toteutumista estävät tekijät hoitotyössä

Ekologisen kestävyys toteutumista estäviä tekijöitä hoitotyössä ovat kestävyys heikko priorisointi, ongelmat hoitajien arvoissa ja asenteissa sekä terveydenhuollon organisaatioiden toiminta (taulukko 6). Terveydenhuollon organisaatioiden toiminta voi olla ekologisesti kestävyttä edistävää tai estävää.

Alaluokka	Yläluokka
Kestävyys heikko priorisointi	Ekologisen kestävyys toteutumista estävät tekijät hoitotyössä
Ongelmat hoitajien arvoissa ja asenteissa	
Terveydenhuollon organisaatioiden toiminta	

Taulukko 6. Ekologisen kestävyys toteutumista estävät tekijät hoitotyössä

Hoitajat kokevat usein, etteivät hoitotyön aiheuttamat ympäristöongelmat ole prioriteetti eivätkä näe ekologisen kestävyys edistämistä ydintehtäväkseen hoitotyössä. Käytännön hoitotyö, aseptiikka ja potilasturvallisuus koetaan ekologisen kestävyys edistämistä tärkeämmiksi. Hoitajat näkevät potilaidensa hyvinvoinnin ensisijaisena asiana hoitotyössä eikä tämän ulkopuolelle ulottuville tekijöille jää paljon huomiota. (Anåker ym. 2015, 1886–1887 ja 1889; Dunphy 2014, 415; Griggs ym. 2017, 1232–1233.)

Hoitotyön haastavuuden ja kuormittavuuden vuoksi jäljelle ei jää aikaa eikä emotionaalista jaksamista ekologisen kestävyys huomisellem. Kiireen keskellä toimiminen heikentää ekologisen kestävyys toteutumista hoitotyössä. (Anåker ym. 2015, 1889; Dunphy 2014, 415; Griggs ym. 2017, 1235; Leppänen 2019, 32.)

Hoitajien henkilökohtaiset arvot eivät usein siirry käytännön hoitotyöhön. Hoitajat saattavat toimia henkilökohtaisessa elämässään ekologisesti kestävien arvojen mukaisesti, mutta käytännön hoitotyössä tämä saattaa olla mahdotonta. Lisäksi osa hoitajista pelkää joutuvansa työyhteisössään syrjityksi, mikäli he ajavat voimakkaasti ekologisesti kestävyttä edistäviä arvoja. Hoitajien tarve olla sosiaalisesti hyväksytyjä ja puheeksi ottamisen

vaikeus poliittisesti tunnepitoisesta aiheesta, johtaa helposti vaikenemiseen. Eroavaisuudet ammatillisissa ja henkilökohtaisissa arvoissa voivat aiheuttaa moraalista ahdistusta hoitajille. (Anåker ym. 2015, 1885; Dunphy 2014, 420–422; Griggs ym. 2017, 1232 ja 1234–1235; Travers ym. 2019, 11.)

Hoitajat omaavat hyvin eriäviä asenteita ekologista kestävyyttä kohtaan. Hoitajien keskuudessa ajoittain vallitseva kielteinen, torjuva tai välinpitämätön asenne heikentää ekologisen kestävyuden toteutumista. Osa hoitajista hyväksyy toiminnallaan olevan vaikutuksia ympäristöön, mutta kieltää oman kykynsä vaikuttaa niihin. Jotkut hoitajat taas omaavat ajatusmallin, jonka mukaan hoitotyöllä tuotetut hyödyt ihmisille kumoavat hoitotyön aiheuttamat haitat ympäristölle. Hoitajat kokevat usein irrallisuutta yksilötason toimien ja maailmanlaajuisten seurausten välillä. (Anåker ym. 2015, 1885 ja 1888–1889; Dunphy 2014, 422–423; Griggs ym. 2017, 1232 ja 1234; Leppänen 2019, 32 ja 38.)

Hoitajat kokevat työyksiköihin ja organisaatioihin liittyvän usein rakenteita, mitkä heikentävät mahdollisuuksia ekologisesti kestävään toimintaan. Terveysthuollon organisaatiot keskittyvät usein vahvasti taloudellisen rationalismin, minkä hoitajat voivat kokea ekologisen kestävyuden toteuttamista rajoittavaksi tekijäksi. Ekologisen kestävyuden edistäminen ei ole yleensä organisaatioiden päällimmäinen tavoite. (Anåker ym. 2015, 1887; Dunphy 2014, 421–422; Kallio 2020, 58.)

Organisaatioiden hierarkiat monimutkaistavat ammatillista työkenttää ja aiheuttavat ristiriitoja käytännön hoitotyön sekä ammatillisten ja henkilökohtaisten arvojen välillä. Hoitajat kokevat, että heidän on toteltava organisaatioiden sääntöjä, vaikka ne olisivat ristiriidassa heidän henkilökohtaisten arvojensa kanssa. Jos hoitajat eivät koe olevansa valtuutettuja edistämään ekologista kestävyyttä työyhteisössään, he usein passivoituvat, vaikka tämä olisi vastoin heidän henkilökohtaisia arvojaan. (Dunphy 2014, 421–422; Leppänen 2019, 23.)

6 Pohdinta

6.1 Tulosten tarkastelu

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvata ekologisen kestävyuden toteutumista hoitotyössä. Lisäksi tarkoituksena oli selvittää tekijöitä, jotka edistävät tai estävät ekologisen kestävyuden toteutumista hoitotyössä. Haasteena oli löytää vähän tutkitusta ilmiöstä laadukkaita tutkimuskysymyksiin vastaavia aineistoja. Huolellisella aineiston haulla sopivia julkaisuja kuitenkin löydettiin ja tutkimuskysymyksiin saatiin muodostettua vastaukset.

Opinnäytetyön tulosten mukaan on olemassa useita tapoja, miten ekologinen kestävyys toteutuu hoitotyössä. Tarvikkeiden kestävä käyttäminen, turhien jätteiden välttäminen, jätteiden kierrättäminen, vaarallisten jätteiden turvallinen hävittäminen, kestävästi ruokaileminen ja matkustaminen sekä energiatehokkaasti toimiminen ovat tapoja, miten ekologinen kestävyys toteutuu hoitotyössä. Koulutuksen lisääminen ja terveydenhuollon organisaatioiden toiminta ovat ekologisen kestävyuden toteutumista edistäviä tekijöitä hoitotyössä. Terveydenhuollon organisaatioiden toiminta voi olla myös ekologisen kestävyuden toteutumista estävä tekijä. Muita estäviä tekijöitä ovat ekologisen kestävyuden heikko priorisointi hoitotyössä ja ongelmat hoitajien arvoissa sekä asenteissa.

Tarvikkeita kestävästi käyttämällä voidaan vähentää jätteiden määrää ja säästää resursseja. Ekologisesti kestävien, laadukkaiden ja monikäyttöisten tarvikkeiden suosimiseen tulee käyttää resursseja organisaatiotasolla. Vaikka hoitotyön aiheuttamaa jätteiden määrää onnistuttaisiin pienentämään, tulee hoitotyöstä aiheutumaan aina väkisin jätteitä. Jätteiden kierrättämisen vaivattomuus mahdollistaa jätteiden kierrättämisen kiireisen hoitotyön ohella. Ekologisesti kestävästi toimiminen, esimerkiksi jätteiden kierrättäminen, vaatii työaikaa, jota organisaatiot voivat riittävillä henkilöstöresursseilla lisätä. (Anåker ym. 2015, 1888; Kallio 2020, 23, 26 ja 56; Leppänen 2019, 27 ja 38; Schenk 2019, 6–7; Short 2018, 48.)

Selkeät ohjeistukset vaarallisten jätteiden hävittämiselle ovat tärkeitä. Hoitajat voivat toiminnallaan vähentää lääkkeiden turhaa vanhentumista, mikä vähentää lääkkeiden valmistuksen tarvetta pitkällä aikavälillä. Lääkkeiden kuluttaminen kuormittaa ympäristöä, koska lääkkeiden valmistaminen ja hävittäminen aiheuttaa saasteita. Myös työyksiköiden omat farmaseutit ovat tärkeitä lääkejätteiden vähentämisen ja hävittämisen kannalta, heidän tukiessaan sekä opastaessaan hoitajia niiden toteuttamisessa. Ekologisen kestävyuden toteutuminen hoitotyössä esimerkiksi lääkejätteiden turvallisella hävittämisellä parantaa myös työturvallisuutta. (Anåker ym. 2015, 1888; Kallio 2020, 31 ja 50; Leppänen 2019, 27.)

Hoitajat voivat monin arkisin tavoin ruokailla ja matkustaa kestävästi. Työmatkaliikunta ja terveellisen ruokavalion suosiminen ovat ihmisen terveyttä edistäviä ympäristötekoja. Henkilöstöravitoloissa ruokailevien ruokavalinnat ovat useammin lähempänä kansallisia ravitsemussuosituksia kuin muilla. Kasvisruokavalion, paikallisesti tuotetun ruoan tai vastuullisesti kalastetun kalan suosiminen on esimerkiksi punaisen lihan syömistä ekologisesti kestävämpää. Kiireettömyys potilasruokailujen ja potilasruokien tilaamisen aikana on tärkeää ruokahävikin pienentämisen kannalta työyksikössä. Tähän voidaan riittäväillä henkilöstöresursseilla vaikuttaa. (Anåker ym. 2015, 1888; Kallio 2020, 24 ja 47; Leppänen 2019, 18 ja 23; THL.)

Työmatkan kulkeminen kävellen tai pyöräillen on esimerkiksi autoilua ekologisesti kestävämpää. Hoitajat voivat osaltaan vähentää potilaiden turhaa liikkumisen tarvetta. Potilaiden turhaa siirtelyä esimerkiksi hoitolaitosten välillä voidaan vähentää oikeanlaisella ja oikea-aikaisella hoidolla. (Kallio 2020, 25 ja 47; Leppänen 2019, 18 ja 23.)

Hoitajien energiatehokasta toimintaa helpottaa selkeät ohjeistukset sähkön ja veden säästämiseksi. Vanhat sairaalarakennukset luovat energiatehokkaaseen toimintaan haasteita. Ympäristöystävällisten sairaaloiden rakentamista tulee lisätä tulevaisuudessa, mistä yhteiskunnalla on suuri vastuu. (Adrian 2020, 10; Kallio 2020, 25, 47 ja 56; Leppänen 2019, 18 ja 23.)

Koulutusta lisäämällä voidaan edistää ekologista kestävyttä hoitotyössä. Koulutuksella voidaan lisätä hoitajien tietoisuutta oman toimintansa ympäristövaikutuksista, vahvistaa ekologisesti kestäviä arvoja ja heikentää välinpitämättömiä asenteita. Innovaatioita ja kokeiluja tarvitaan, jotta löydetään toimivia tapoja opettaa ekologisen kestävyden teemoja hoitajille. Perinteisesti ekologisen kestävyden teemojen opettaminen on ollut vähäisellä huomiolla hoitajien koulutuksessa. Asian tärkeyteen on kuitenkin viime vuosina havahduttu ja muutoksia koulutuksen kehittämiseksi on tapahtunut. (Anåker ym. 2015, 1884; Griggs ym. 2017, 1233; Kallio 2020, 45; Kleber 2018, 355; Leppänen 2019, 39; Richardson ym. 2019, 748–749; Travers ym. 2019, 10.)

Jos ekologisen kestävyden teemoja ei opeteta hoitajille opetussuunnitelman mukaisesti jo koulutusvaiheessa, voi heille syntyä kuva, etteivät ne ole tärkeitä myöskään käytännön hoitotyössä. Ekologisen kestävyden teemat saadaan sisällytettyä onnistuneesti hoitajien koulutuksen opetussuunnitelmaan ainoastaan, mikäli koetaan, että niillä on merkitystä myös käytännön hoitotyön kannalta. On myös oma haasteensa, miten koulutetut asiat saadaan siirrettyä hoitajien käytännön toimintaan. (Griggs ym. 2017, 1235; Richardson ym. 2019, 755 ja 757.)

Ammattikorkeakoulut julkaisivat yhdessä marraskuussa 2020 kestävän kehityksen ja vastuullisuuden ohjelman, jonka perustana on YK:n kestävän kehityksen tavoitteet. Ohjelmassa tavoitellaan kestäviä, vastuullisia ja hiilineutraaleja ammattikorkeakouluja vuoteen 2030 mennessä. LAB-ammattikorkeakoulu edistää lisäksi yhteiskuntasitoumuksellaan hoitotyön opetusta kestävän kehityksen teemoista. Näillä toimilla ammattikorkeakoulut näyttävät esimerkkiä vastuullisesta toiminnasta ja valmistavat kestävästi toimivia ammattilaisia tulevaisuuden työelämään. (Arene ry 2020, 4; Sitoumus2050.)

Terveystieteiden organisaatiot voivat toimia ekologisen kestävyden edistäjinä hoitotyössä. Organisaatioilta tuleva tuki ja selkeät ohjeistukset voivat edistää hoitajien kykyä toimia ekologisesti kestävästi. Organisaatioiden mahdollistamat riittävät resurssit vähentävät hoitajien kiirettä ja voivat lisätä ekologisen kestävyden toteuttamiseen jääviä voimavaroja. Organisaatiot voivat priorisoida ekologista kestävyttä esimerkiksi tekemällä kestäviä tarvikkehankintoja ja tukemalla työntekijöitään työmatkaliikunnan sekä terveellisen ruokavalion suosimisessa. (Anåker ym. 2015, 1889; Dunphy 2014, 421; Griggs ym. 2017, 1235; Kallio 2020, 47 ja 57.)

Hoitajien osallisuuden lisääminen organisaation eettisiä päätöksiä tehtäessä edistää ekologisen kestävyden toteutumista hoitotyössä. Organisaatioiden tarjoama riittävä koulutus ekologisen kestävyden teemoista edistää hoitajien valmiuksia toteuttaa niitä hoitotyössä. Organisaatioiden keskinäinen yhteistyö on tärkeää. Terveystieteiden järjestelmällinen toiminta ekologisen kestävyden edistämiseksi kansallisella tasolla helpottaa sen toteuttamista käytännön hoitotyössä yksilötasolla. Myös politiikka- ja lainsäädäntötoimilla voidaan vaikuttaa ekologisen kestävyden toteutumiseen hoitotyössä. (Anåker ym. 2015, 1889; Dunphy 2014, 421; Griggs ym. 2017, 1235; Kallio 2020, 57.)

Paikallinen sairaanhoitopiiri ja alueen suurin terveystieteiden organisaatio, Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden keskus (Eksote), rakentaa parhaillaan ympäristöjärjestelmää, jonka avulla se voi toteuttaa ekologista kestävyttä paremmin toiminnassaan. Eksoten eettisissä toimintatavoissa mainitaan kestävä kehitys. Johtamisen ja päätöksenteon tukena sekä kentällä tapahtuvan työn ohjauksessa käytettäviä eettisiä toimintatapoja ovat ympäristövastuullisuus, kokonaistaloudellisuus ja yhteisten tavoitteiden toteuttaminen. (Eksote 2020; Pitkänen, 2021.)

Suomen suurin sairaanhoitopiiri ja terveystieteiden organisaatio, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri (HUS), on jättänyt tuoreen vastuullisuusohjelmansa hyväksyttäväksi HUS:in hallitukselle helmikuussa 2021. HUS:in tavoitteena on saavuttaa hiilineutraali toiminta vuoteen 2030 mennessä. Tavoitteen toteuttamiseksi HUS aikoo muun muassa

hankkia vähäpäästöistä energiaa ja huolehtia, että rakentamisen ratkaisut ovat ympäristöystävällisiä. (HUS.)

HUS edistää työmatkaliikkumisen ekologista kestävyttä esimerkiksi mahdollistamalla pyörien turvallisen pysäköinnin Meilahden kampuksella ympäri vuoden. HUS pyrkii ruokahävikin pienentämiseen henkilöstö- ja potilasruokailussa esimerkiksi henkilöstöravintoloiden ruokahävikkiä mittaamalla sekä potilaan ateriavaihtoehtojen valintamahdollisuuksia lisäämällä. HUS pyrkii edistämään ekologisen kestävyden toteutumista toiminnassaan. Eksote osoittaa ympäristöjärjestelmää rakentamalla pyrkivänsä kohti ekologisesti kestävää toimintaa tulevaisuudessa. (Eksote 2020; HUS.)

Terveystieteiden organisaatiot voivat toiminnallaan myös estää ekologista kestävyttä hoitotyössä. Mikäli organisaatioihin liittyy rakenteita tai hierarkioita, jotka rajoittavat ekologisesti kestävää toimintaa, voi hoitajien yksilötasolla olla hyvin vaikea toimia ekologisesti kestävästi hoitotyössä. Organisaatioiden tiukat taloudelliset realiteetit ja resurssit voivat heikentää ekologisen kestävyden toteuttamista hoitotyössä. (Anåker ym. 2015, 1887; Dunphy 2014, 421–422; Kallio 2020, 58.)

Hoitajat eivät usein koe ekologisen kestävyden toteuttamista prioriteetikseen käytännön hoitotyössä. Potilasturvallisesti ja aseptisesti toteutettu käytännön hoitotyö on kuormittavaa ja energiaa vievää. Hoitotyön perimmäiset tehtävät, kuten potilaiden hengissä pitäminen, vie hoitajien keskittymisen hoitotyössä. Kaiken tämän ohella ekologisen kestävyden edistäminen voi tuntua toissijaiselta. Ekologisen kestävyden edistämisestä pitää luoda hoitotyön prioriteetti, jotta se saadaan sisällytettyä käytännön hoitotyöhön. (Anåker ym. 2015, 1886–1887 ja 1889; Dunphy 2014, 415; Griggs ym. 2017, 1235.)

Ongelmat hoitajien arvoissa ja asenteissa heikentävät ekologisen kestävyden toteutumista hoitotyössä. Hoitajien ammatilliset ja henkilökohtaiset arvot sekä käytännön hoitotyö voivat olla ristiriidassa keskenään. Hoitajien asenteet ekologista kestävyttä kohtaan voivat olla kielteisiä. Oma toiminta voi olla vaikeaa nähdä osana maailmanlaajuisia ympäristöongelmia. Avoin keskustelukulttuuri sekä tietoisuuden lisääminen ekologisesta kestävydestä työyhteisössä voi avartaa hoitajien arvoja ja asenteita. Se voi myös vähentää hoitajien pelkoja syrjinnän kohteeksi joutumisesta, mikäli he toimivat työyhteisössään voimakkaasti ekologista kestävyttä edistäen. (Anåker ym. 2015, 1885; Dunphy 2014, 420–422; Griggs ym. 2017, 1232 ja 1234–1235; Kallio 2020, 51; Leppänen 2019, 28.)

Opinnäytetyöprosessin ajan maailmaa mullistanut COVID-19-pandemia on osaltaan liitoksissa kestävään kehitykseen ja ilmastonmuutokseen. Ilmaston lämpeneminen, maailman ylikansoitus ja ihmisten nopea liikkuminen ympäri maapallon lisää todennäköisyyttä uusien infektioitautien syntymiselle sekä nopealle leviämiselle.

Pandemiasta aiheutuneet sulkutoimet vähensivät ilmansaasteita talouden hidastumisen ja ihmisten yleisen liikkumisen vähentymisen vuoksi. Pandemian aikana koronaviruksen on arvioitu aiheuttaneen noin 3 miljoonaa kuolemaa huhtikuun 2021 puoleen väliin mennessä. Pitkäaikaisen ilmansaasteille altistumisen on arvioitu aiheuttavan noin 8,8 miljoonaa kuolemaa vuosittain. (Harvard T.H. Chan School of Public Health; Venter ym. 2020, 18984; WHOc.)

Ilmansaasteista ja muista ilmastomuutoksen vaikutuksista aiheutuvien terveysuhkien huomioiminen on maailmanlaajuisesti suhteessa vähäistä, vaikka niistä aiheutuva vuosittainen kuolleisuus on koronavirusta korkeampi. Pandemian puhkeamisesta elinaikanamme voi seurata positiivisia muutoksia, mikäli ekologisesti kestävä toiminta ja ilmastomuutoksen sekä sen vaikutusten torjuminen sisällytetään kaikkien maailman ihmisten, myös hoitajien, päivittäiseen elämään. (Harvard T.H. Chan School of Public Health; Venter ym. 2020, 18984.)

Terveydenhuollon suurimpana ammattiryhmänä hoitajien toiminnalla on merkitystä koko yhteiskunnan kannalta. Hoitajat ovat ratkaisevassa asemassa YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa maailmanlaajuisesti. Hoitajien rooli ekologisesti kestävien hoitotyön toimintatapojen ja innovaatioiden kehittämisessä on suuri. Jokaisella hoitajalla on vastuu ekologisesti kestävästä toiminnasta käytännön hoitotyössä ja henkilökohtaisessa elämässä. (Anåker & Elf 2014, 381; ICNa; Kallio 2020, 56.)

6.2 Eettisyys ja luotettavuus

Tieteellinen tutkimus voi olla eettisesti hyväksyttävää ja luotettavaa vain, mikäli se on suoritettu hyviä tieteellisiä käytäntöjä noudattaen. Tutkimusetiikka koostuu lukuisista valinta- ja päätöksentekotilanteista, joihin tutkijan on kiinnitettävä huomiota tutkimusprosessin eri vaiheissa. Tieteellistä tutkimusta tehtäessä tutkimuksen tavoitteena on mahdollisimman luotettavan tiedon tuottaminen tutkittavasta ilmiöstä. (Kuula 2013, 137; TENK 2012, 6.)

Hyviä tieteellisiä käytäntöjä ovat muun muassa rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus tutkimuksen eri vaiheissa. Opinnäytetyötä tehtäessä tieteellisen tutkimuksen kriteerejä sovelletaan. Eettisten ja luotettavien aineistonhankinta-, analysointi- sekä arviointimenetelmien käyttäminen ja asianmukaiset sekä kunnioittavat viittaukset alkuperäisiin tietolähteisiin ovat välttämättömiä opinnäytetyötä tehtäessä. (Arene ry 2019, 8; Kuula 2013, 127; TENK 2012, 6.)

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on menetelmänä väljä, vailla tukkoja ja tarkkoja sääntöjä, jonka vuoksi se on saanut osakseen myös kritiikkiä. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

mahdollistaa laaja-alaisen ja ymmärtämiseen tähtäävän yleiskatsauksen tekemisen tarkasteltavasta ilmiöstä, mikä ei välttämättä muilla tutkimusmenetelmillä olisi mahdollista tai tarkoituksenmukaista. Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen tekijän valintojen ja raportoinnin eettisyys sekä luotettavuus korostuu opinnäytetyöprosessin jokaisessa vaiheessa. (Kangasniemi ym. 2013, 292–293 ja 297, Salminen 2011, 6.)

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus sopi menetelmänä tämän opinnäytetyön tarkoitukseen ja tavoitteeseen hyvin. Opinnäytetyöprosessi kulki järjestelmällisesti ja suunnitelmallisesti tutkimuskysymysten asettamisesta johtopäätösten tekoon saakka. Tutkimuskysymysten asettamisella saatiin suunnattua opinnäytetyön näkökulma ekologiseen kestävyteen kestävä kehityksen eri ulottuvuuksista. Tutkimuskysymyksistä pyrittiin laatimaan riittävän rajatut ja samalla tarpeeksi väljät, jotta opinnäytetyön aiheen tarkasteleminen sopivalla laajuudella sekä syvyydellä oli mahdollista. (Kangasniemi ym. 2013, 295; Salminen 2011, 3.)

Aineiston haku pyrittiin tekemään kattavasti ja järjestelmällisesti. Aineiston hakuun valittiin opinnäytetyön aiheeseen parhaiten soveltuvat elektroniset tietokannat, joihin LAB-ammattikorkeakoulun opiskelijoilla on käyttöoikeus. Aineiston haussa käytettiin LUT-tiedekirjaston informaattikoja tukena. Aineiston valinnassa käytettiin ennakkoon päätettyjä sisäänotto- ja poissulkukriteerejä (taulukko 1), joilla varmistettiin valitun aineiston olevan opinnäytetyön aiheen kannalta sopivaa, riittävän laadukasta sekä viimeisen vuosikymmenen aikana julkaistua. Aineiston haku- ja valintaprosessi kuvailtiin tarkasti (taulukko 2), jolloin haut ovat toistettavissa sekä mahdollisimman läpinäkyviä.

Induktiivinen sisällönanalyysi sopi opinnäytetyössä tarkasteltavan ilmiön analyysimenetelmäksi hyvin. Sisällönanalyysissa edettiin aineistoa redusoiden, klusteroiden ja abstrahoiden kuvailun muodostamiseen. Sisällönanalyysiprosessista on nähtävillä esimerkkejä (taulukko 3), millä pyritään osoittamaan aineiston sisällönanalyysin luotettavuutta. Yhteenveto kirjallisuuskatsaukseen valitusta aineistosta (liite 1) mahdollistaa siihen tutustumisen. Lopputuloksena laadittiin tulkitseva ja päättelyyn perustuva kuvailu, jossa tähdättiin opinnäytetyön aiheen ymmärtämiseen sekä tutkimuskysymyksiin vastaamiseen. Koko opinnäytetyössä viitataan tarkasti käytettyihin lähteisiin.

Opinnäytetyön aiheen laajuus ja moniulotteisuus koettiin haastavana. Opinnäytetyön aihetta ja tutkimuskysymyksiä tarkemmin rajaamalla tarkastettavasta ilmiöstä olisi pystytty tuottamaan syvempi, kenties luotettavampi kuvaus. Kuitenkin opinnäytetyön aiheesta löytyvien aineistojen vähyydestä ja heikosta soveltuvuudesta johtuen, tarkennettu, esimerkiksi tiettyyn hoitotyön erikoisalaan keskittyvä opinnäytetyö, olisi ollut vaikea toteuttaa. Esimerkiksi kestävä kehityksen eri ulottuvuudet, ilmastonmuutos ja sen

vaikutukset, kansanterveydellinen näkökulma sekä ekologiseen kestävyYTEEN liittyvä talous ja lainsäädäntö ovat kaikki tekijöitä kestävässä kehityksessä hoitotyössä. Kuitenkaan näitä kaikkia ilmiöitä ei pystytty opinnäytetyössä kattavasti käsittelemään, jotta työmäärä ei kasvanut kohtuuttomaksi.

Opinnäytetyön luotettavuutta mahdollisesti vähentävä tekijä on tekijän englannin kielen taito. Kirjallisuuskatsaukseen valittujen aineistojen kielen ollessa pääsääntöisesti englanti, on mahdollista, että kääntäessä on menetetty kielen pieniä vivahte-eroja ja värittäviä piirteitä. Toisaalta kansainvälisten aineistojen käyttö on myös opinnäytetyön luotettavuutta lisäävä tekijä. Opinnäytetyön aihetta on tarkasteltu eri teollisuusmaissa julkaistuihin aineistoihin perustuen, mikä lisää tulosten yleistettävyyttä. Opinnäytetyötä ei olisi pystynyt toteuttamaan pelkästään suomenkielisiä aineistoja käyttäen, johtuen niiden vähyydestä. Aineistojen kääntämisessä on pyritty huolellisuuteen ja käytetty luotettavaa LAB-ammattikorkeakoulun opiskelijoilleen tarjoamaa MOT-sanakirjaa tukena.

6.3 Jatkotutkimusehdotukset

Ekologista kestävyyttä hoitotyössä ja muilla yhteiskunnan aloilla tulee tutkia tulevaisuudessa enemmän. Tutkitun tiedon lisääntyminen ekologisesta kestävyudesta voi edistää yksilöiden, yhteisöjen ja yhteiskunnan tietoisuutta sen tärkeydestä. Innovaatioita ekologisen kestävyuden edistämiseksi hoitotyössä tarvitaan. Esimerkiksi monikäyttöisten, mutta samalla edullisten, aseptisten ja potilasturvallisten hoitotarvikkeiden kehittäminen voi edistää ekologisen kestävyuden toteuttamista hoitotyössä. (Anåker ym. 2015, 1884; Kallio 2020, 61; Richardson ym. 2019, 757.)

Kestävän kehityksen teemojen opettamisen vaikuttavuutta hoitajien koulutuksessa tulee tulevaisuudessa seurata ja koulutusta kehittää saatujen tulosten pohjalta (Kallio 2020, 61; Richardson ym. 2019, 757). Esimerkiksi LAB-ammattikorkeakoulussa syksyllä 2020 aloitetusta hoitotyön opiskelijoiden kestävä kehityksen teemojen tavoitteellisesta opetuksesta, voidaan tulevaisuudessa tehdä opinnäytetöitä ja muuta tutkimusta, jossa selvitetään opetuksen toteutumista sekä tuloksia. Saadun tiedon pohjalta hoitajien koulutusta voidaan kehittää edelleen eteenpäin.

Lähteet

- Adrian, A. 2020. Climate and health. *Journal of Perioperative Nursing*. Vol. 33 No. 1, 9–11. Viitattu 08.03.2021. Saatavissa <https://doi.org/10.26550/2209-1092.1077>
- Anåker, A. & Elf, M. 2014. Sustainability in nursing: a concept analysis. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*. Vol. 28 No. 2, 381–389. Viitattu 09.01.2021. Saatavissa <https://doi.org/10.1111/scs.12121>
- Anåker, A., Nilsson, M., Holmner, Å., & Elf, M. 2015. Nurses' perceptions of climate and environmental issues: a qualitative study. *Journal of Advanced Nursing*. Vol. 71 No. 8, 1883–1891. Viitattu 09.01.2021. Saatavissa <https://doi.org/10.1111/jan.12655>
- Arene ry 2019. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. Viitattu 18.02.2021. Saatavissa http://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20OPINNÄYTETÖIDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202020.pdf?_t=1578480382
- Arene ry 2020. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto. Kestävä, vastuullinen ja hiilineutraali ammattikorkeakoulu. Viitattu 18.04.2021. Saatavissa https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/Kestävä%20vastuullinen%20ja%20hiilineutraali%20ammattikorkeakoulu.pdf?_t=1606145574
- Dunphy, J. L. 2014. Healthcare professionals' perspectives on environmental sustainability. *Nursing Ethics*. Vol. 21 No. 4, 414–425. Viitattu 09.03.2021. Saatavissa <https://doi-org.ezproxy.saimia.fi/10.1177/0969733013502802>
- Duodecim 2021. Lääketieteen sanasto. Hoitotyö. Kustannus Oy Duodecim. Viitattu 12.03.2021. Saatavissa https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=ltt01168
- Eksote 2020. Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystoiminta. Eksoten eettiset toimintatavat. Viitattu 20.04.2021. Saatavissa <https://www.eksote.fi/eksote/hallinto-ja-paatoksenteke/perussopimus-ja-hallintosaanto/Documents/Eettiset%20toimintatavat.pdf>
- Ervelius, L., Hirvensalo, E. & Kuusisto V. 2019. Kestävä kehitys terveydenhuollossa – Ohjeistus kestävästä kehityksestä Naistenklinikalle. Opinnäytetyö. Turun ammattikorkeakoulu. Viitattu 15.01.2021. Saatavissa <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2019121526794>

Griggs, C., Fernandez, A. & Callanan, M. 2017. Nursing and the barrier to sustainable health care: a literature review. *British Journal of Nursing*. Vol. 26 No. 22, 1230–1237. Viitattu 09.03.2021. Saatavissa <https://doi.org/10.12968/bjon.2017.26.22.1230>

Harvard T.H. Chan School of Public Health. Coronavirus and Climate Change. Viitattu 21.04.2021. Saatavissa <https://www.hsph.harvard.edu/c-change/subtopics/coronavirus-and-climate-change/>

Heikkurinen, P. 2014. Kestävyyden käsitteen ulottuvuudet. *Tieteessä tapahtuu*. Vol. 32 No. 4, 10–16. Viitattu 08.01.2021. Saatavissa <https://journal.fi/tt/article/view/46149/12273>

Hotus. Hoitotyön tutkimussäätiö. Hotus säätiönä. Viitattu 10.03.2021. Saatavissa <https://www.hotus.fi/hotus-saationa-2/>

HUS. Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri. Ympärisövastuu. Viitattu 20.04.2021. Saatavissa <https://www.hus.fi/tietoa-meista/strategia-ja-vastuullisuus/vastuullisuus/ymparistovastuu>

ICNa. International Council of Nurses. Sustainable Development Goals. Viitattu 14.04.2021. Saatavissa <https://www.icn.ch/nursing-policy/icn-strategic-priorities/sustainable-development-goals>

ICNb. International Council of Nurses. Nurses, climate change and health. Viitattu 10.04.2021. Saatavissa <https://www.icn.ch/sites/default/files/inline-files/ICN%20PS%20Nurses%252c%20climate%20change%20and%20health%20FINAL%20.pdf>

Kallio, H. 2020. Environmental responsibility in nursing in hospitals. Väitöskirja. Itä-Suomen yliopisto. Viitattu 12.01.2021. Saatavissa <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-3384-3>

Kangasniemi, M., Hipp, K., Häggman-Laitila, A., Kallio, H., Karki, S., Kinnunen, P., Pietilä, A-M., Saarnio, R., Viinamäki, L., Voutilainen, A. & Waldén, A. 2018. Optimoitu sote-ammattilaisten koulutus- ja osaamisuudistus. Valtioneuvoston kanslia. Viitattu 05.02.2021. Saatavissa <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160883/39-2018-Optimoitu%20sote-osaaminen.pdf>

Kangasniemi, M., Utriainen, K., Ahonen, S-M., Pietilä, A-M., Jääskeläinen, P. & Liikkanen, E. 2013. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus: eteneminen tutkimuskysymyksestä jäsennettyyn tietoon. *Hoitotiede*. Vol. 25 No. 4, 291–301. Viitattu 06.01.2021. Saatavissa <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ELE-1614408>

- Kankkunen, P. & Vehviläinen-Julkunen K. 2013. Tutkimus hoitotieteessä. 3. uudistettu painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Karliner, J. & Slotterback, S. 2019. Health care's climate footprint. Health Care Without Harm. Viitattu 16.04.2021. Saatavissa https://noharm-global.org/sites/default/files/documents-files/5961/HealthCaresClimateFootprint_092319.pdf
- Kestävän kehityksen toimikunta 2016. Suomi, jonka haluamme 2050 – Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumus. Viitattu 16.04.2021. Saatavissa <https://kestavakehitys.fi/documents/2167391/2186383/FINAL+Kestävän+kehityksen+yhteiskuntasitoumus+20+4+2016.pdf/d2d827e7-033a-4d2b-9239-aed6605a12c4>
- Kestävän kehityksen toimikunta 2020. Valtioneuvoston kestävän kehityksen selonteko eduskuntaan. Viitattu 16.04.2021. Saatavissa <https://kestavakehitys.fi/-/10616/valtioneuvoston-kestavan-kehityksen-selonteko-eduskuntaan>
- Kleber, J. 2018. Environmental Stewardship. Clinical Journal of Oncology Nursing. Vol. 22 No. 3, 354–356. Viitattu 12.03.2021. Saatavissa <http://search.ebscohost.com.ezproxy.saimia.fi/login.aspx?direct=true&db=c8h&AN=129723931&site=ehost-live>
- Kuula, A. 2013. Tutkimusetiikka. 3. uudistettu painos. Vantaa: Hansaprint Oy.
- LAB-ammattikorkeakoulu. The Best of Both Worlds – LAB strategia 2030. Viitattu 05.02.2021. Saatavissa <https://lab.fi/fi/info/tietoa-meista/strategia>
- Lenzen, M., Malik, A., Li, M., Fry, J., Weisz, J., Pichler, P-P., Chaves, L. S. M., Capon, A. & Pencheon, D. 2020. The environmental footprint of health care: a global assessment. The Lancet. Vol. 4 No. 7, 271–279. Viitattu 16.04.2021. Saatavissa [https://doi.org/10.1016/S2542-5196\(20\)30121-2](https://doi.org/10.1016/S2542-5196(20)30121-2)
- Leppänen, T. 2019. Kestävän kehityksen toteutuminen leikkaushoitotyössä. Pro gradu -tutkielma. Itä-Suomen yliopisto. Viitattu 12.01.2021. Saatavissa <http://urn.fi/urn:nbn:fi:uef-20190656>
- Liimatainen, A. & Suikkanen, A. 2020. Kohti kestäviä ratkaisuja yhteiskuntasitoumuksella hoitotyön koulutuksessa. LAB Focus -blogi. Viitattu 15.03.2021. Saatavissa <https://blogit.lab.fi/labfocus/kohti-kestavia-ratkaisuja-yhteiskuntasitoumuksella-hoitotyon-koulutuksessa/>
- Lindstrand, H. 2011. Eettinen hoitaja – eettinen kuluttaja? Kestävä kehitys ja kuluttajakäyttäytyminen lähihoitajan työssä. Opinnäytetyö. Jyväskylän

ammattikorkeakoulu. Viitattu 15.01.2021. Saatavissa <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2011120717530>

Palonen, S. 2020. Kestävä kehitys hoitotyössä. Opinnäytetyö. Metropolia ammattikorkeakoulu. Viitattu 15.01.2021. Saatavissa <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202005016739>

Parker, G., Berta, W., Shea, C. & Miller, F. 2020. Environmental competencies for healthcare educators and trainees: A scoping review. Health Education Journal. Vol. 79 No. 3, 327–345. Viitattu 10.03.2021. Saatavissa <https://doi-org.ezproxy.saimia.fi/10.1177/0017896919886599>

Pitkänen, V. 2021. VS: Kestävä kehitys Eksotessa. Sähköpostiviesti. Vastaanottaja Hänninen, J. Lähetetty 19.3.2021.

Prime Minister's Office 2020. Voluntary National Review 2020 Finland. Report on the Implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development. Viitattu 24.02.2021. Saatavissa https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162268/VNK_2020_8_Voluntary_National_Review_Finland.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Pulkki, J., Perkiö M. & Kokkinen L. 2019. Kansanterveys ja ekologinen kuorma. Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti. Vol. 56 No. 4, 291–305. Viitattu 26.2.2021. Saatavissa <https://doi.org/10.23990/sa.83059>

Richardson, J., Clarke, D., Grose, J. & Warwick, P. 2019. A cohort study of sustainability education in nursing. International Journal of Sustainability in Higher Education. Vol. 20 No. 4, 747–760. Viitattu 13.03.2021. Saatavissa <https://doi-org.ezproxy.saimia.fi/10.1108/IJSHE-02-2019-0064>

Salminen, A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Vaasan yliopisto. Viitattu 08.01.2021. Saatavissa https://www.univaasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf

Salonen, A. O. 2010. Kestävä kehitys globaalin ajan hyvinvointiyhteiskunnan haasteena. Väitöskirja. Helsingin yliopisto. Viitattu 13.03.2021. Saatavissa <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-10-6535-4>

Savonia ammattikorkeakoulu 2020. Osaamisen ja arvioinnin yhtenäistäminen sairaanhoitajakoulutuksessa – YleSHarviointi-hanke. Viitattu 05.02.2021. Saatavissa <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/347289/2020-5ylesharviointi.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Schenk, E. C. 2019. Addressing Climate Change: We Can't Afford Not To. Nursing Economic\$. Vol. 37 No. 1, 6–8. Viitattu 14.03.2021. Saatavissa <http://search.ebscohost.com.ezproxy.saimia.fi/login.aspx?direct=true&db=c8h&AN=134770952&site=ehost-live>

Short, R. 2018. Environmentally sustainable perioperative practices. Journal of Perioperative Nursing. Vol. 31 No. 4, 47–48. Viitattu 18.03.2021. Saatavissa <http://search.ebscohost.com.ezproxy.saimia.fi/login.aspx?direct=true&db=c8h&AN=133599311&site=ehost-live>

Sitoumus2050. LAB-ammattikorkeakoulun sairaanhoitaja-, terveydenhoitaja- ja ensihoitajakoulutusten yhteiskuntasitoumus. Viitattu 05.02.2021. Saatavissa <https://sitoumus2050.fi/toimenpidesitoumukset#/details/470354>

Stolt, M., Axelin, A. & Suhonen R. (toim.) 2015. Kirjallisuuskatsaus hoitotieteessä. Turku: Juvenes Print.

Suomen sairaanhoitajaliitto ry. Sairaanhoitajien eettiset ohjeet. Viitattu 12.01.2021. Saatavissa <https://sairaanhoitajat.fi/wp-content/uploads/2020/01/Sairaanhoitajien-eettiset-ohjeet.pdf>

Teemanumero: Ilmastokriisi – kohti kestävää kansanterveyttä 2019.

Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti. Vol. 56 No. 4. Viitattu 15.02.2021. Saatavissa <https://journal.fi/sla/issue/view/6014>

TENK 2012. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 13.03.2021. Saatavissa https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

THL. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Työpaikkaruokailu. Viitattu 20.04.2021. Saatavissa <https://thl.fi/fi/web/elintavat-ja-ravitsemus/ravitsemus/ruokapalvelut/tyopaikkaruokailu>

Travers, J. L., Schenk, E. C., Rosa, W. E. & Nicholas, P. K. 2019. Climate Change, Climate Justice and a Call for Action. Nursing Economic\$. Vol. 37 No. 1, 9–12. Viitattu 14.03.2021. Saatavissa <http://search.ebscohost.com.ezproxy.saimia.fi/login.aspx?direct=true&db=c8h&AN=134770953&site=ehost-live>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

UNa. United Nations. Sustainable Developments Goals. Viitattu 14.04.2021 Saatavissa <https://sdgs.un.org/goals>

UNb. United Nations. Climate change. Viitattu 14.04.2021. Saatavissa <https://sustainabledevelopment.un.org/topics/climatechange>

UNc. United Nations. Sustainable Developments Goals Viitattu 14.04.2021 Saatavissa <https://www.undp.org/content/undp/en/home/sustainable-development-goals.html>

UNDP. United Nations Development Programme. Goal 13: Climate action. Viitattu 14.04.2021 Saatavissa <https://www.undp.org/content/undp/en/home/sustainable-development-goals/goal-13-climate-action.html>

Valtioneuvoston kanslia a. Kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda2030. Viitattu 16.02.2021. Saatavissa <https://kestavakehitys.fi/agenda-2030>

Valtioneuvoston kanslia b. Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoutumus. Viitattu 10.02.2021. Saatavissa <https://kestavakehitys.fi/sitoutumus2050>

Valtioneuvoston kanslia c. Globaalin kestävän kehityksen toimintaohjelman toimeenpano Suomessa. Viitattu 16.04.2021. Saatavissa <https://kestavakehitys.fi/agenda2030/toimeenpano-suomessa>

Venter, Z. S., Aunan, K., Chowdhury, S. & Lelieveld, J. 2020. COVID-19 lockdowns cause global air pollution declines. PNAS. Vol. 117 No. 32, 18984–18990. Viitattu 20.04.2021. Saatavissa <https://doi.org/10.1073/pnas.2006853117>

Watts, N., Amann, M., Arnell, N., Ayeb-Karlsson, S., Beagley, J., Belesova, K., Boykoff, M., Byass, P., Cai, W., Campbell-Lendrum, D., Capstick, S., Chambers, J., Coleman, S., Dalin, C., Daly, M., Dasandi, N., Dasgupta, S., Davies, M., Di Napoli, C., Dominguez-Salas, P., Drummond, P., Dubrow, R., Ebi, K. L., Eckelman, M., Ekins, P., Escobar, L. E., Georgeson, L., Golder, S., Grace, D., Graham, H., Hagggar, P., Hamilton, I., Hartinger, S., Hess, J., Hsu, S-C., Hughes, N., Mikhaylov, S. J., Jimenez, M. P., Kelman, I., Kennard, H., Kiesewetter, G., Kinney, P. L., Kjellstrom, T., Kniveton, D., Lampard, P., Lemke, B., Liu, Y., Liu, Z., Lott, M., Lowe, R., Martinez-Urtaza, J., Maslin, M., McAllister, L., McGushin, A., McMichael, C., Milner, J., Moradi-Lakeh, M., Morrissey, K., Munzert, S., Murray, K. A., Neville, T., Nilsson, M., Sewe, M. O., Oreszczyn, T., Otto, M., Owfi, F., Pearman, O., Pencheon, D., Quinn, R., Rabbaniha, M., Robinson, E., Rocklöv, J., Romanello, M., Semenza, J. C., Sherman, J., Shi, L., Springmann, M., Tabatabaei, M., Taylor, J., Triñanes, J., Shumake-Guillemot, J., Vu, B., Wilkinson, P., Winning, M., Gong, P., Montgomery, H. & Costello, A. 2020. The 2020 report of the Lancet Countdown on health and climate change: responding to converging crises. The Lancet. Vol. 397 No. 10269, 129–170. Viitattu 10.04.2021. Saatavissa [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(20\)32290-X](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)32290-X)

WHOa. World Health Organization. Climate change and health. Viitattu 12.04.2021.
Saatavissa <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/climate-change-and-health>

WHOb. World Health Organization. Nursing and Midwifery. Viitattu 09.02.2021.
Saatavissa https://www.who.int/health-topics/nursing#tab=tab_1

WHOc. World Health Organization WHO. Coronavirus (COVID-19) Dashboard. Viitattu
20.04.2021. Saatavissa <https://covid19.who.int>

WWF. World Wide Fund for Nature. Ilmastonmuutos. Viitattu 15.04.2021. Saatavissa
<https://wwf.fi/uhat/ilmastonmuutos/>

Ympäristöministeriö. Mitä on kestävä kehitys? Viitattu 12.01.2021. Saatavissa
https://www.ymparisto.fi/fi-fi/ymparisto/kestava_kehitys/mita_on_kestava_kehitys

Liite 1. Yhteenveto kirjallisuuskatsaukseen valitusta aineistosta

Tekijä (t), vuosi ja maa	Otsikko ja julkaisu	Tarkoitus ja toteutustapa	Keskeiset tulokset
Adrian, Amanda 2020, Australia	Climate and health, Journal of Perioperative Nursing Vol. 33 No. 1	Pohtia, mitä kaikkea on tehtävissä ilmastonmuutoksen ja sen vaikutusten ehkäisemiseksi leikkaushoitotyössä. Asiantuntija-artikkeli.	Keinoja ilmastonmuutoksen ja sen vaikutusten torjumiseksi löytyy niin paikallisella kuin maailmanlaajuisella tasolla. Hoitajat voivat esimerkiksi kierrättää jätteitä, toimia energiatehokkaasti ja ylläpitää keskustelua hoitajien ja poliitikkojen välillä ilmastonmuutoksesta.
Anåker, Anna – Nilsson, Maria – Holmner, Åsa & Elf, Marie 2015, Ruotsi	Nurses' perception of climate and environmental issues: a qualitative study, Journal of Advanced Nursing Vol. 71 No. 8	Tutkia hoitajien näkömääksii ilmasto- ja ympäristökysymyksistä sekä selvittää, millaisena he näkevät osuutensa kestävän kehityksen edistämässä. Laadullinen, n=18.	Hoitajat kokevat ristiriitaa käytännön hoitotyön kuormittavuuden ja ekologisen kestävyyden toteuttamiseen vaadittavan ajan sekä energian välillä. Hoitajat kokevat, että heidän tärkeimmän tehtävänsä, ihmishenkien pelastamisen, lisäksi ilmasto- ja ympäristökysymysten huomioiminen on liian kuormittavaa.
Dunphy, Jillian L. 2014, Australia	Healthcare professionals' perspectives on environmental sustainability, Nursing Ethics Vol. 21 No. 4	Selvittää, mitkä ovat huomattavimpia tekijöitä, jotka estävät hoitajia toimimasta ekologisesti kestävästi ja kuinka nämä tekijät ovat muutettavissa. Laadullinen, n=64.	Hoitajat tekevät enemmän aktiivisia tekoja ympäristön suojelemiseksi vapaa-ajallaan kuin työelämässä. He pelkäävät konflikteja ja syrjinnän kohteeksi joutumista, eivätkä usein tunne olevansa valtuutettuja toimimaan ekologisen kestäävyyden edistämiseksi, mistä voi seurata hoitajille moraalista ahdistusta.
Griggs, Chloe – Fernandez, Ana & Callanan, Margie 2017, Yhdistynyt kuningaskunta	Nursing and the barrier to sustainable health care: a literature review, British Journal of Nursing Vol. 26 No. 22	Koota yhteen tutkittua tietoa hoitajien näkömääksii ilmastonmuutosta ja kestävää terveydenhuoltoa kohtaan. Kirjallisuuskatsaus, n=11.	Hoitajien keskuudessa vallitsee useita erilaisia näkömääksii ilmastonmuutoksesta ja ekologisesta kestäväydestä. On olemassa useita sosiaalisia, kulttuurisia ja psykologisia rajoitteita, jotka estävät hoitajia ryhtymästä toimeen ilmastonmuutoksen ja sen vaikutusten torjumiseksi sekä ekologisesti kestävämmän terveydenhuollon rakentamiseksi.

Tekijä (t), vuosi ja maa	Otsikko ja julkaisu	Tarkoitus ja toteutustapa	Keskeiset tulokset
Kallio, Hanna 2020, Suomi	Environmental responsibility in nursing in hospitals, Väitöskirja, Itä- Suomen yliopisto, Terveystieteiden tiedekunta, Hoitotieteen laitos	Tutkia ympäristövastuuta hoitotyössä sairaaloissa. Neljästä osatutkimuksesta koostuva tutkimuskokonaisuus.	Ympäristövastuun toteuttamiseen hoitotyössä sairaaloissa vaaditaan hoitajien laadukasta koulutusta ympäristön huomioimisesta jo koulutusvaiheessa, riittäviä resursseja ekologisesti kestävien tarvikkeiden hankkimisessa ja hoitohenkilökunnan riittävydessä sekä monitasoista ympäristövastuun huomioimista hoitotyössä kansallisella, organisaatio- ja työyksikkötasolla.
Kleber, Julie 2018, Yhdysvallat	Environmental Stewardship, Clinical Journal of Oncology Nursing Vol. 22 No. 3	Pohtia terveydenhuollon suurimman ammattiryhmän eli hoitajien vastuuta jätteiden vähentämisessä sairaaloissa. Asiantuntija-artikkeli.	Hoitajat ovat ratkaisevassa asemassa ekologisesti kestävän toiminnan suunnannäyttäjinä. Samalla heidän tulee toteuttaa laadukasta hoitotyötä ja vastata muihin terveydenhuoltoon kohdistuviin haasteisiin.
Leppänen, Taava 2019, Suomi	Kestävän kehityksen toteutuminen leikkaushoitotyössä, Pro gradu - tutkielma, Itä- Suomen yliopisto, Terveystieteiden tiedekunta, Hoitotieteen laitos	Kuvata, miten leikkaushoitotyötä tekevät sairaanhoitajat huomioivat kestävän kehityksen periaatteita käytännön hoitotyössä ja tutkia asiaan liittyviä kehitysmahdollisuuksia tai esteitä. Laadullinen, n=26.	Kestävän kehityksen eri ulottuvuuksien todettiin olevan melko huonosti tunnettuja. Leikkaushoitotyössä korostui resurssien käyttö, yksilöllisyys hoitotyön toteuttamisessa ja ekologiset näkökulmat. Potilaat saavat useimmiten tasa-arvoista ja arvostavaa hoitoa, jossa eivät korostu kulttuuriset tekijät.
Richardson, Janet – Clarke, Daniel – Grose, Jane & Warwick, Paul 2019, Yhdistynyt kuningaskunta	A cohort study of sustainability education in nursing, International Journal of Sustainability in Higher Education Vol. 20 No. 4	Arvioida scenario- based learning - oppimismenetelmän tehokkuutta kestävän kehityksen teemojen opettamisessa hoitotyön opiskelijoille. Kohorttitutkimus.	Kestävän kehityksen teemojen opettaminen hoitotyön opiskelijoille todetaan tärkeäksi, jotta kestävästi toimivia ammatillaisia on tulevaisuudessa nykyistä enemmän. Hoitajien on nähtävä ekologinen kestävyys merkityksellisenä tekijänä käytännön hoitotyön kannalta.
Schenk, Elizabeth C. 2019, Yhdysvallat	Addressing Climate Change: We Can't Afford Not To, Nursing Economic\$ Vol. 37 No. 1	Pohtia ilmastonmuutoksen vaikutuksia, jotka tulevat aiheuttamaan haasteita hoitotyöhön ja terveydenhuoltoon. Asiantuntija-artikkeli.	Hoitajat voivat ehkäistä ilmastonmuutosta ja sen vaikutuksia esimerkiksi vähentämällä energiankäyttöä, kierrättämällä jätteitä sekä vähentämällä tarvikkeiden käyttöä.

Tekijä (t), vuosi ja maa	Otsikko ja julkaisu	Tarkoitus ja toteutustapa	Keskeiset tulokset
Short, Rachel 2018, Australia	Environmentally sustainable perioperative practices, Journal of Perioperative Nursing Vol. 31 No. 4	Pohtia ekologisen kestävyyden ohjeistuksen tärkeyttä leikkaushoitotyössä ja erilaisia keinoja, joilla jätteiden määrää vähennetään sekä jätteitä kierrätetään. Asiantuntija-artikkeli.	Jätteiden määrää voidaan vähentää erityisesti jätteiden syntymistä vähentämällä. Jätteiden uusiokäyttö ja kierrättäminen vähentävät leikkaushoitotyön aiheuttamia ympäristöpäästöjä. Selkeää ja helposti saatavilla olevaa koulutusta sekä tietoa tulee tarjota hoitajille ekologisesti kestävän hoitotyön toteuttamisesta.
Travers, Jasmine L. – Schenk, Elizabeth C. – Rosa, William E. & Nicholas, Patrice K. 2019, Yhdysvallat	Climate Change, Climate Justice and a Call for Action, Nursing Economic\$ Vol. 37 No. 1	Pohtia hoitajien roolia ilmastonmuutokseen ja sen vaikutuksiin sopeutumisessa ja sen ennaltaehkäisyssä. Asiantuntija-artikkeli.	Ilmastonmuutoksen ja sen vaikutusten torjumista tulee lisätä hoitotyön tutkimuksessa sekä koulutuksessa, hoitajien yhteiskunnallisessa osallisuudessa ja käytännön hoitotyössä. Terveystieteiden suurimpana ammattiryhmänä hoitajien tulee ymmärtää oman roolinsa tärkeys ilmastonmuutoksen ja sen vaikutusten torjunnassa.